

BROEDER EN ZUSTER.

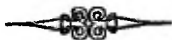
BROEDER EN ZUSTER ,
OF HET
WEDERZIEN NA VEERTIG JAAR.

EEN VERHAAL OP WAARHEID GEGROND.

DOOR

E. GERDES.

GORINCHEM. — C. SCHOOK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Waarin de lezer met een zonderling gebruik wordt bekend
gemaakt.

De zon neigde ten ondergang, en hare laatste stralen verguldden nog de bergen, die het kleine Duitsche stadje *Ilberheim* omgaven. De groote lindenboomen, die op het marktplein stonden, schenen thans de verzamelplaats te zijn van alles wat er onder den hemel vliegt, want tot op de bovenste takken toe zat alles vol met musschen, spreeuwen en dergelijke vogels, die een gesjilp en geschreeuw aanhieven, als of zij te zamen de koninkrijken dezer wereld te besturen hadden. En eigenlijk was er voor hen niets anders te doen, dan hun nest op te zoeken en zich ter ruste te begeven. Doch het scheen alsof dit niet anders dan met groot geweld kon plaats vinden, want zij hadt eens moeten hooren hoe zij tegen elkander te keer gingen, en hoe nijdig zij op elkander toevlogen als de een of andere musch zag dat haar buurman het nest of het takje maar een

wolnik te dicht bij kwam. Doch hoe meer de avond daalde, en hoe donkerder het in de dichte bladeren werd, des te sneller stierf het geluid der vogels weg, en ten laatste was alles in de lindenboomen stil, behalve dat nog van een eenzame musch, die op het dak zat van den kruidenier, die dicht bij de pomp woonde.

In den tijd waarin ons verhaal begint, had men het gaslicht nog niet uitgevonden en wist men van petroleum nog geen tittel of jota, zoodat het met de verlichting zoowel op straat als in huis nog zeer donker gesteld was. Hier en daar zag men in een winkel eene enkele vetkaars branden, of bemerkte men dat de vrouw van den burgemeester hoogsteigenhandig de lamp in de huiskamer aanstak, — eene lamp die thans geene knappe dienstmeid in hare keuken zou dulden. Men wist toen nog niets van die hooge lampen met groote glazen balonnen, zooals ik ze eens in mijne jeugd leerde kennen. En dat de winkeliers zich des avonds maar met eene gewone vetkaars behielpen, had zijne bijzondere reden. Vooreerst was men toenmaals veel — veel zuiniger dan thans, zoodat als onze Ilbenheimer-winkeliers in dezen tijd eens des avonds een bezoek zouden ge-

bragt hebben aan de Kalverstraat te *Amsterdam*, waar duizende lichten het oog der koopers en voorbijgangers verblinden, zij dan wel een weel en een ach! zouden uitgeroepen hebben over de verspilzucht en de verkwisting der menschenkinderen. — En zij zouden wel eenigzins gelijk gehad hebben. Doch eene andere reden was dat de *Ilbenheimers* gewoon waren vroeg naar bed te gaan, en de winkeliers hunne winkels sloten zoodra het avondkoor der musschen en spreeuwen hoorbaar werd. Te meer gingen zij tot dien maatregel over, omdat niemand meer des avonds hunnen winkel bezocht, daar allen, rijk en arm, met het vallen van den avond zich naar de binnenkamer begaven, eenige spijzen nuttigden, om dan na het lezen uit de Schrift en het zingen van een Luthersch lied zich ter ruste te begeven, tot dat de musschen en spreeuwen hun morgenconcert aanhieven, zoodat men met het volste regt kon zeggen dat de vogels des hemels het uurwerk waren van de bewoners van het oude goede *Ilbenheim*.

Ook in den winkel van den kruidenier Daniel Beukman begon het zachtjes aan zoo donker te worden dat men geen meel van groene zeep kon onderscheiden. Niet eens een enkele kaars brandde

op de toonbank, Wilde dan de kruidenier reeds weder naar bed? Volstrek niet. Hij had integendeel het plan tegen alle gewoonte heel lang op te blijven. En hiervoor had hij goede redenen, die ik ook mijnen lezer zal mededeelen.

Zie maar eens naar boven, namelijk naar de kamers, die boven het winkelhuis zijn, Ziet gij wel dat deze helder verlicht zijn? En als gij in een van de lindenboomen wildet klimmen, dan zoudt ge zien dat er midden in de kamer eene groote. gedekte tafel staat, met de beste stoelen rondsomme. De stoelen zijn nog wel ledig, maar aan de toebebreidselen, die er gemaakt worden, bemerkt gij toch dat er gasten verwacht worden.

Hoort! In de verte komen eenige jongens aan. Zijn deze de genoodigden? Zij gaan regelregt af op het huis van den kruidenier. Maar in plaats van daar binnen te treden, blijven zij een poos voor de huisdeur staan, en werpen dan plotseling een ouden schotel, of een pan, of een pot met een oor, of een hinkenden vergiet, welke voorwerpen zij bij zich droegen, onder een groot gedruisch tegen de huisdeur, waarna zij hard wegloopen. Menigeen zou denken dat nu al de bewoners van den kruidenierswinkel, die zich boven bevinden, verschrikt

naar beneden zouden gekomen zijn, en dat Daniel Beukman, die heel tevreden zijne Duitsche moffenpijp, tegen de toonbank leunende, stond te rooken, met een boos woord naar buiten was gelopen om de kwade jongens na te zetten en te straffen. Doch het tegendeel was waar. De familie van Beukman schrikte niet in het minste toen al die potten en pannen tegen de huisdeur vlogen, en Daniel zelf lachte in zijnen baard, zeggende bij zich zelve: »gaat uw gang maar, jongens! hoe meer hoe beter." Dit laatste behoefde hij er echter niet bij te voegen, want bons! daar viel weer een oude koekepot tegen de deur aan, en zóó hard, dat de scherven met een vervaarlijk gedruisch uit een sprongen en de musschen uit de lindenboomen wakker werden en in den donkeren naar beneden zagen, zonder dat zij wisten wat dit te beduiden had. Bons! daar gooide eene buurvrouw haar ijzeren pot, waar de bodem uit was, tegen het huis, gevolgd door een groot aantal »stukkende" borden.

Op deze wijze werd er door groot en klein eene menigte aarden vaatwerken tegen de deur van het winkelhuis geworpen, en wel zoodanig, dat er een berg van gebroken vaatwerk opgestapeld

lag. Mijn lezer weet gewis niet wat dit te be-
 duiden heeft, en daarom zal ik het hem zeggen.
 In Duitschland bestaat sedert onheugelijke jaren
 de dwaze gewoonte om op den avond voor de
 bruiloft, allerlei potten en pannen met groot ge-
 druisch neer te werpen voor het huis waarin de
 bruid woont. Zulk een avond wordt *polterabend*
 genoemd, maar wat de reden van dit zonderlinge
 gebruik is, heb ik nooit kunnen te weten komen.

Nu, zulk een polterabend had dan ook plaats
 ten huize van den kruidenier Daniel Beukman,
 wiens zuster Elise op den dag van morgen in het
 huwelijk zou treden met den koopman Schachtel.

Toen Daniel bemerkte dat het gooijen en ver-
 brijzelen van de steenen vaten had opgehouden,
 trad hij even naar buiten; schoof een groot ge-
 deelte van het gebroken aardewerk op zijde, om
 een weg voor de verwacht wordende gasten te
 banen, sloot vervolgens de deur, en ging nu naar
 boven naar de helder verlichte kamers, van welke
 ik straks gesproken heb.

Ik acht het noodig hem vooruit te loopen, om
 mijne lezers met de personen bekend te maken,
 die tot het huisgezin van den kruidenier behooren.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Waarin wordt verhaald welk gebruik men van sommige gelijkenissen maakt, en hoe men hier en daar bruiloft viert.

Er zijn vele personen in de feestelijk verlichte kamer bijeen. In het midden van het vertrek staat eene sofa, — een meubel, dat zich bijna in elk Duitsch huis bevindt, — en op dezelve zitten drie personen. Wij zullen met den oudsten beginnen. In den eenen hoek der sofa zit de vrouw des huizes, de weduwe van den overledenen heer Daniel Beukman Senior, die ongeveer een jaar geleden den weg van alle vleesch was gegaan. De weduwe, hoewel nog even in de vijftig, ziet er veel ouder uit dan zij is; maar zij lijdt ook sedert vele jaren aan eene steeds heviger wordende maagkwaal. Hoe jammer voor die vrouw, dat zij niet leefde in onzen tijd, nu de Revalenta arabica zulke wonderen doet, waarover de kas van den verkooper verbaasd staat, en de Holloway pillen de menschen van den dood ophalen. Maar dat geluk had zij nu, helaas, niet, en derhalve moest zij onophoudelijk pijn lijden, in weerwil van al de lepels medicijn en de vele poeders, die

zij elken dag moest slikken, en die ten slotte niets anders bewerkten dan dat de goede vrouw gedurig magerder werd en hare wangen door diepe groeven geteekend waren. Het lijden stond haar dan ook zichtbaar op het gelaat gedrukt, en alle voorteekenen waren daar, dat ook zij haren man spoedig in het graf zou volgen. Nu is de gedachte aan dood en graf voor de meeste menschen verre van aangenaam, omdat zij gevoelen dat de Schrift waarheid spreekt als zij zegt: »Het is den mensch gezet te sterven en *daarna het oordeel.*» Als zij nu maar een middel wisten om *dat* oordeel te ontgaan, of liever om op dat oordeel zóó te werken dat het heel gunstig voor hen uitval- len moest, dan zou dood en graf veel minder on- aangenaam worden. Doch ongelukkig voor velen hebben zij dat middel niet, of beter gezegd, zij kunnen het wel hebben, maar gebruiken het niet, omdat het hun te dwaas toeschijnt, en nemen liever iets anders te baat, dat zij incenen het beste te zijn. Dit nu was het geval met de we- duwe. En weet gij nu welke de grond was waarop zij de eeuwigheid met gerustheid meende te kunnen binnengaan? Die grond was Lazarus. Niet La- zarus, die door den Heer weer in het leven was

geroepen, maar Lazarus, die voor de poort des rijken lag en van wien de Bijbel spreekt in Lukas 16 : 19—31. De goede vrouw, — vergeef mij dat woord, mijn lezer, — redeneerde aldus: Lazarus lag voor de poort des rijken, en zijn geheele ligchaam was bedekt met zweren; bovendien leed hij broodsgebrek, had geen enkelen vriend op aarde, die medelijden met hem bezat, en tot overmaat van ramp kwamen nog de honden om zijne zweren te lekken, waardoor zijne pijnen nog meer toenamen. Die arme man had dus geen benijdenswaardig lot, maar, zegt de Schrift, het lijdende dezer wereld gaat zeer haastig voorbij — en dan komt de hemel; want toen Lazarus stierf, kwamen de engelen, die hem droegen in Abrahams schoot, en hij zelf hoorde uit Abraham's mond de verzekering: Lazarus heeft het in zijn leven kwaad gehad, hij heeft veel pijn moeten uitstaan, nu wordt hij daarvoor vertroost. Dat de rijke man niet in Abraham's schoot kwam, was heel natuurlijk, want die had zijn goede deel reeds op aarde gehad, enz. In deze meening werd zij versterkt door den predikant Hartog, die de eenige dominé in het stadje *Ilbenheim* was, en die de menschen op deze wijze die gelijkenis had uitgelegd.

De weduwe legde dus haar lijden in de schaal van Gods barmhartigheid, en vertroostte zich met de gedachte, dat naarmate die schaal diep zakte, ook de schaal der genade Gods zich nederbuigen zou. Als hare kinderen soms met natte oogen om haar henen stonden, en bedroefd waren over haar lijden, zeide zij goedsmoeds: »Lazarus moest groote pijn lijden, maar hij kwam ook daarom in Abrahams schoot.»

Ik sprak daareven van hare kinderen. Zij had er twee. Den eenen kennen wij reeds half; deze was namelijk haar zoon Daniel Beukman, die na des vaders dood, met toestemming der weduwe, den welbeklanten kruidenierswinkel had overgenomen, en even zulk een dougzame zoon was als zijne moeder goed — kon genoemd worden. Toch moet ik eerlijk zijn en zeggen dat Daniel niet zulke gronden had voor de eenwigheid als zijne moeder, om reden dat hij geen maagpijn had, of liever, omdat hij zoo gezond was als een visch. Maar hij troostte zich met het denkbeeld dat hij ook eenmaal ziek of ziekelijk zou worden. Naast de weduwe zat Elise Beukman, de eenige zuster van Daniel, een beminnelijk meisje voor het oog der menschen, maar of zij nu even zoo bemin-

nelijk was in de oogen Gods, is eene vraag, die ik voorloopig ter beantwoording aan mijnen lezer overlaat, vooral als hij eerst meer van haar zal weten. Zij was groot van persoon, had schoone blonde haren, een gezonde gelaatskleur, lieftallige trekken, aangename manieren, en was onderscheiden van andere meisjes door hare levendigheid en voorkomendheid. Doch zij had ook iets wat haar zeer van hare moeder en van haren broeder onderscheidde. Dachten deze beiden nu en dan eens aan den dood, Elise nooit. Voor haar bestond er geen dood. Zij kon zich met het denkbeeld eens te moeten sterven, in het geheel niet verzoenen, en daarom wilde zij er niets van weten. En als soms een of tweemalen in de week de doodsklok in *Ibenheim* luidde, ten teeken dat er iemand begraven werd, dan zeide zij: »dat is niet voor mij. Ik zal nooit mijn doodsklok hooren.» »En — zoo redeneerde zij ook wel eens — »waarom zou ik ook aan 't sterven denken? Ik ben nog jong, pas negentien jaar. Als ik eerst tachtig of negentig word, zoo als Mozes in Psalm 90: 10 zegt, dan is het tijd genoeg, om zich met den dood bevriend te maken, en hem een weldoener te noemen, die ons naar betere gewesten overbrengt.»

Elise was de persoon voor wie dezen avond de kamer helder verlicht was, ja om wie men al de potten en pannen tegen de huisdeur geworpen had. Het was haar polteravond, en morgen zou zij in 't huwelijk treden met den man harer keuze, die naast haar gezeten was. Deze man heette Schachtel, en had ook eene groote winkelzaak, maar niet in *Ibenheim*. Integendeel, hij woonde op ruim zestig uren afstands van het stadje, digt bij de Oostenrijksche grenzen. Voor dat Schachtel zijne winkelzaak begon, was hij leerling geweest bij den ouden heer Daniel Beukman, had later genegenheid voor Elise opgevat, en daar het meisje hem ook lief had, werd er tot een huwelijk besloten, zoodra Schachtel zijne eigene zaak kon beginnen. Dit was nu geschied, en thans bevond zich de jonge man bij zijne bruid, om met haar morgen na den afloop der huwelijks-plegtigheid naar de plaats zijner inwoning te vertrekken. Elise, die altijd in gedachte vooruit was, sprak dikwijls over het smartelijke der scheiding, en vooral om zóó ver van moeder en broeder heen te gaan, maar de moeder dacht aan Lazarus en hare schaal; Daniel zeide dat de scheiding toch niet eeuwig zou zijn, en Schachtel troostte haar

met het vooruitzicht van ieder jaar een paar weken te *Ibenheim* te komen doorbrengen.

Ik heb nu mijne lezers met de bedoelde personen bekend gemaakt, en het wordt tijd, dat ik naar de huisdeur ga, om de verwacht wordende gasten binnen te laten. Doch ik heb dit eigenlijk gezegd niet noodig, en kan gerust boven blijven, omdat Hein, de knecht, daar straks door zijn meester met die taak belast werd. Hein had, zoodra de heer Daniel Beukman naar boven gegaan was, zich op de onderste trede van den trap gezet, en wachtte nu met geduld op de komende gasten. Hij wist precies wie er verwacht werd, daar hem dit gezegd was geworden, en toen hij nu in zijn eentje in de schaduw van het zwakke toonbanklicht op de trap zat, schudde hij bedenkelijk het hoofd. En Hein had wel reden om het hoofd te schudden, want Hein, hoewel hij geenszins door de fortuin bedeed en volstrekt geen dokter in de geleerdheid was, kon toch zeer best goed van kwaad onderscheiden, en wist uitnemend dat de weg naar den hemel niet door eene danszaal, maar over Golgotha gaat. Van waar hem die wijsheid gekomen was, wist hij waarlijk zelf niet. Sommigen, die over de bescheidene vroom-

heid van Hein lachten, zeiden, dat ze hem aangewaaid was, en als Hein dit hoorde, meende hij dat zij de plank niet zoo heel ver mis hadden. Want van den dominé had hij het niet en van den schoolmeester nog minder. Ook had zijn meester of liever zijn patroon, hem daarin nooit les gegeven, omdat deze zoo blind was in de waarheden der H. Schrift als een mol. En toch wist Hein alles wat er noodig was ter zaligheid, en niet alleen dat hij het wist, hij verblijdde er zich ook over, — meestal in zijn eentje, want noch met de weduwe, noch met Elise en haren broeder, noch met de dienstmaagd des huizes kon hij er een woord over spreken, en als hij er soms over sprak, dan lachtten zij hem uit, en noemden hem een dweeper, een kophanger of iets dergelijks. Het was gebeurd dat hij eens met zijn patroon gesproken had over het heerlijke voorregt van het kindschap Gods, en van de onuitsprekelijke heerlijkheid, welke de kinderen Gods hier op aarde reeds smaakten en in al de volheid smaken zouden, als Jezus zou geopenbaard worden. Toen hem nu gevraagd werd of dan alle menschen kinderen Gods waren, antwoordde hij: neen, maar zij *kunnen* het worden, zoo zij van harte leeren

gelooven in Jezus Christus; waarop zijn meester hem wederom vroeg: of hij, Hein, dan zulk een kind Gods was? Deze vraag werd door Hein volmondig bevestigd. Nu begon zijn patroon luidkeels te lagchen en te spotten, zeggende onder anderen, dat als God zulke bijzondere kinderen had als hij, Hein, er een was, dat dit weinig pleitte voor de liefde Gods, daar God hem, Hein, dan zeker een anderen neus, andere voeten en een anderen rug gegeven zou hebben. Deze schampere spot zag op Hein's *uitwendig* voorkomen, dat niet tot het sierlijkste behoorde. Zijn neus was een weinig lang, zijn regtervoet een weinig krom en zijn rug niet bijzonder glad. Maar het ging Daniel Beukman gelijk zoo vele anderen, die alleen aanzien wat *voor oogen* is. Had hij Hein van binnen in het hart kunnen zien, dan zou hij daarin iets bemerkt hebben dat hem geheel vreemd was, namelijk hoe dat hart maar eenen wensch had: Jezus te dienen, en slechts eene vreugde kende: digt bij Jezus te zijn.

Hein zat dan op den trap te wachten; gelukkig voor hem behoefde hij dit niet lang te doen, want weldra deden zich voetstappen en een gerammel aan de huisdeur hooren. Haastig stond hij op, opende de deur en liet eenige gasten binnen, die

reeds opgewonden waren in het vooruitzigt van een prettigen avond te genieten. De eerste, die met luchtigen tred het huis binnentrad was van der Haar, de vriend des huizes, die de gewigtige post van haarsnijder en veearts van het stadje bekleedde. Deze liet eenige vriendinnen van de bruid voorgaan, en sloeg toen Hein lagchende op den rug, zeggende, terwijl hij den trap opging: »ge kunt blijde zijn, Hein, dat ge zulk een groote wrat niet op uw linkerteen hebt,” over welk gezegde de gasten luidkeels lachten en dit bijzonder geestig vonden. Naauwelijks waren deze boven, waar zij door de huisgenooten ontvangen werden, of nieuwe gasten kwamen, voor welke Hein andermaal de deur opende. Onder dezen bevond zich de heer Leerman, de meester van de stadsschool, een heel deftig man, bekend wegens zijne verzen, die hij op bruiloften voordroeg. Toen deze allen boven waren, zette zich Hein wederom stil op den trap, daar er nog een gast ontbrak, namelijk de dochter van den hoedenmaker, maar toen hij meester Leerman hoorde zeggen, dat de hoedenmaker hem opgedragen had zijn leedwezen aan de familie bekend te maken, dat zijne dochter wegens eene ligte ongesteldheid niet komen kon, telde Hein

nogmaals al de personen op, die zich boven bevonden, en zeide toen glimlagchend bij zich zelven: »ze zullen boven straks wel weer bijgeloovig worden, als ze merken dat er juist dertien personen aanwezig zijn, daar het eene eigenaardigheid van het ongeloof is dat het bijgeloovig is.»

Hein ging naar de keuken, zette zich stil bij de klaptafel neder, en las in zijn Bijbeltje. Boven zijn hoofd was men vrolijk, zeer vrolijk, en de dienstmaagd had genoeg te doen met allerlei aan de gasten te brengen, waarvan zij ook haar aandeel rijkelijk kreeg, maar waarbij de arme Hein vergeten werd. Doch hij was dit gewoon, en dacht er niet eens aan, dat hem nog iets geworden zou.

Het is volstrekt niet mijn plan, mijn lezer mede te deelen, wat de gasten op dien polteravond al deden en waarmede zij zich vermaakten. Zeker is het dat zij dansten, want de grond dreunde er van. Ook zong men allerlei liedjes, waarbij de stem van den kapper boven allen uitklonk, maar niet uitblonk, want hij maakte een geluid alsof er haren in zijne keel staken.

Doch op eens onstond er eene groote stilte, even alsof het geheele gezelschap plotseling een schrik bekomen had, en duidelijk hoorde Hein dat de

weduwe zeide: »als daar maar niets bijzonders op gebeurt, want wij zijn met ons dertiene!» — »Ja,» sprak een andere gast, »en de bruid zit vlak onder den spiegel!» Dat was een nieuwe schrik, want volgens het bijgeloof moest diegene van de dertiene sterven, die onder den spiegel zat. Wat nu te doen? Om een anderen gast uit te noodigen, dat ging niet; daartoe was het reeds te laat, en het zou ook beleedigend zijn voor den genoodigde. Ja, wat nu te doen? Het baatte niets dat van der Haar al zeide, dat men zich volstrekt niet moest bekommeren om dat getal van dertien, wijl hij best voor twee kon gerekend worden en ook wel voor twee wilde eten. Deze redenering verzachtte de vrees niet van vele aanwezigen, die anders steeds beweerden dat zij in het geheel niet bang waren voor den dood. De vraag werd wel tienmaal herhaald, tot dat eindelijk een der gasten op een inval kwam, die allereerst het gansche gezelschap tot lagchen bragt, maar toch ten slotte als zeer doelmatig goedgekeurd werd.

Hoe verwonderd zag Hein op toen de heer Daniël Beukman hem in allen ernst kwam uitnoodigen om deel te nemen aan het feestmaal, dat juist plaats zou hebben. Hij deed wel alle moeite

om zich te verontschuldigen, en wees op zijn daagsche kleeding, — maar niets hielp, en moest hij in allerijl zijn beste pakje aantrekken en zijn patroon volgen, die hem eene plaats gaf tusschen den kapper en den schoolmeester. Arme Hein! Wat moest gij lijden! Maar toch hij verdroeg alle spotternijen geduldig, dronk en at mede naar behooren, en zoolang men het heilige niet aantastte, bleef hij zeer goedsmoeds en bescheiden. Nu, gelukkig voor hem, namen ook de spotternijen en plagerijen van den kapper een einde, daar deze waarlijk voor twee at, en wel voor vier dronk, zoodat Hein rust kreeg, en geduldig kon luisteren naar een groot vers dat meester Leerman voordroeg. Al de gasten vonden het heel mooi en vergoten er zelfs tranen bij, want er kwamen allerlei verhevene dingen in voor, als engelen, hemelingen, dood, graf, zaligheid, scheiding, wederzien, enz. Hein vond het vers laf, omdat er het *ware* zout aan ontbrak, en maakte bij zich zelve de opmerking dat dichters, die geen greintje geloof slaan aan het bedorven hart der menschen en evenmin gelooven aan de verlossing van zondaren door het bloed van Jezus Christus, — heel godvruchtig in hunne verzen kun-

nen zijn. Zelfs klepperlui, torenwachters, lantaarnopstekers en aschkarlieden zijn twee maal jaarlijks zeer vroom, namelijk met kermis en nieuwjaar, daar dan hunne verzen met God beginnen en eindigen. Doch 't is eene vroomheid, die meestal in de kroeg hare vruchten verteert.

Ik heb met voordacht mijne lezers eene kleine schets van dezen polteravond gegeven, opdat zij — zoo zij het nog niet wisten — eens een begrip konden vormen hoe het in de wereld toegaat. Nu zal er niemand iets laakbaars in vinden, dat men op een feestmaal en op de zoogenaamde »bruidstranen” vrolijk gestemd is. Een mensch met een droevig gelaat behoort daar ook niet. Elk feestmaal en elke vreugde behoort eene afspiegeling te zijn van den feestmaaltijd en de vreugde des hemels. En dit kan ook, want de Heer zelf noodigt den mensch uit om vrolijk te zijn, (Lukas 15, vs. 23.) Doch let op: »als de *verloren* zoon te huis is gekomen en hij in de armen rust zijns vaders.” Zoo ieder mensch zich bekeerd had van zijne booze wegen en van harte geloovig was geworden in de liefde Gods, dan zou hij waarlijk »vrolijk kunnen zijn.” Dan zou hij het goede dat God hem reeds hier op aarde te genieten geeft, met blijdschap

en dankzegging gebruiken, maar zeker zou hij ook geen gast zijn aan elke feesttafel waar men hem uitnoodigde.

Dit eerste was het geval met Hein, want toen al de gasten opstonden en heengingen, zat hij nog stil op zijne plaats, vouwde zijne handen, en dankte den Heer voor de onverwachte zegeningen, die hem — door de dwaasheid der menschen — te beurt waren gevallen.

Dat Elise dien nacht weinig sliep, behoef ik mijne lezers nauwelijks te zeggen. Zij verkeerde in groote opgewondenheid. De gewigtige stap, dien zij morgen doen zou; de scheiding van hare moeder en van haren broeder, het vaarwel zeggen van de stad harer geboorte en van al hare vrienden en vriendinnen, hield haar bijna den ganschen nacht bezig. En zij zou eenen man volgen naar eene vreemde stad, onder vreemde menschen en met verschillende zeden. Dikwijls viel haar de gedachte als lood op het hart dat hare moeder spoedig zou sterven, en dat zij haren broeder nooit zou wederzien. En dien broeder had zij zoo zeer lief. Ja, als zij opregt wilde zijn, dan moest zij erkennen dat de scheiding van haren broeder haar het smartelijkste was. Hij had altijd zoo zorgvul-

dig over haar gewaakt, omdat het hare moeder aan de noodige krachten daartoe ontbroken had. Hij kende al hare kleine wenschen, en wist deze op eene aangename wijze te bevredigen. Honderdmaal was het gebeurd dat zij beiden op hetzelfde oogenblik ééne en dezelfde gedachte gehad hadden, en algemeen was het in de stad bekend, dat geene zuster haren broeder zoo lief kon hebben als Elise hem had. Haar aanstaande man had zich over die liefde wel eens gevoelig betoond, maar dan had zij hem omhelsd, zeggende: »bedenk, dat het mijn broeder is." Meermalen verontrustte haar het denkbeeld hoe het hem gaan zou als zij weging? Wie zou voor hem zorgen, als hij alleen was, daar hij een tegenzin in het huwelijk had? O, om zijnentwil zou zij zoo gaarne in het moederlijke huis gebleven zijn. Maar het was nu te laat; zij had *a* gezegd en moest dus ook *b* zeggen.

Den volgenden middag te vier ure stond het rijtuig gereed, dat de beide jeugdige echtgenooten naar de plaats hunner bestemming brengen zou. De huwelijksplegtigheid was afgelopen. Domine Hartog had hun het luthersche huwelijks-formulier voorgelezen, en daarbij nog een ernstig woord gevoegd. Vervolgens zette men zich aan tafel, en

toen het eerste glas op het welzijn van het jonge paar geledigd werd, was het afscheidsuur daar. Het is mij niet mogelijk u dit te beschrijven. Elise kon zich te naauwernood van moeders hals en uit 's broeders armen losscheuren. Het kostte haar groote zelfsbeheersching om zich staande te houden. Eindelijk kwam zij beneden. Hier stond Hein, thans in zijn Zondagspak. »Vergun mij, arme, die u niets schenken kan, een enkel woord,» zeide hij met bewogene stem, »ik heb voor u een wensch en eene bede: dat het u goed ga in uw huwelijk, en gij gezegend moogt worden van allen, die u kennen. Gij gaat naar eene nieuwe streek, een nieuw huis, eene nieuwe omgeving. Dit herinnere u dat ook eenmaal alles op deze aarde nieuw zal worden als Jezus komt, die gezegd heeft: »Zie, Ik maak alle dingen nieuw!» Mijn bede is dat Hij u ook een nieuw hart geve, opdat gij een regt zalig kind van God en eenmaal eene erfgename worden moogt van de nieuwe aarde en de nieuwe hemelen. De Heere zegene u, en leide al uwe gangen zoo, dat mijn gebed verhoord worde!» Arme Hein kon niet meer spreken; maar daar Elise wist dat hij het goed meende, drukte zij zijne hand en volgde haren man, die haar naar

het rijtuig bragt, dat spoedig de stad achter zich liet.

DERDE HOOFDSTUK.

Waarin onder anderen ook gesproken wordt van eene oude vrouw, die bezig is met potten.

Ongeveer zes weken later ontving de weduwe Beukman een brief van hare dochter, waarin er ook een lag voor Daniel. In dezen laatsten stond onder anderen het volgende:

» *Lieve broeder!*

Uit mijnen brief aan moeder zult gij wel gelezen hebben dat wij vijf dagen na ons vertrek uit *Ilbenheim*, vermoeid maar nogtans welvarende hier zijn aangekomen. Ik heb in moeders brief eene beschrijving gegeven van onze reis herwaarts, zoodat ik daarbij nu niet zal stilstaan, en u liever een en ander uit mijn huwelijksleven, van ons huis, van mijne nieuwe familie en van alles wat mij omgeeft, zal mededeelen. In de eerste plaats mag ik wel tot u over mijn man spre-

ken. Nu, gij kent Karel, daar gij te zamen menig jaar met hem doorgebracht hebt. Ik geloof dat hij een uitnemend man is. Hij heeft mij hartelijk lief en draagt mij bijkans op de handen. Hij noemt mij zijn afgodje, en voorkomt al mijne kleine wensehen. Beter koopman dan Karel is, bestaat er niet, maar dat is ook geen wonder, omdat hij bij u geleerd heeft. Hij praktizeert dag en nacht wat hij doen moet om zijne zaken uit te breiden, opdat hij op eene eerlijke manier verder komt. Zoo, — bij voorbeeld — maar deel dit nu niet aan anderen mede — heeft hij een grooten smokkelhandel in tabak begonnen, die hem goede winsten verzekert. De eenige last, die Karel daardoor heeft, — behalve nu en dan een weinig vrees dat het ontdekt zal worden — is dat hij 's nachts wel eens op moet, om de smokkelaars binnen te laten. Dit is wel lastig, maar wat moet men niet doen om het lieve brood. Gij kunt u niet voorstellen welk een drukke zaak wij hebben, daar onze winkel tot nog toe de eenige is in de stad, en wij diensvolgens alles in voorraad moeten hebben, waarnaar de menschen kunnen vragen. Wij verkoopen dan ook alles wat slechts te denken valt. Koffij, rijst, stroop, olie, haringen, vijgen, tabak,

schoensmeer van uitnemende qualiteit, stokvisch, boenders, meel, inkt, zeep, wijn, boter, azijn, schuurzand, krenten, ploegen, bokking, blaauwsel, gezondheidspillen, bloemzaden, in het kort alles wat een mensch maar in een goeden kruidenierswinkel meent te kunnen vinden. Ons huis is tamelijk groot en wij hebben op de bovenkamers een schoon uitzigt op de bergen. Dikwijls plaats ik mij voor het venster, en zie naar de streek, waar ongeveer *Ilbenheim* liggen moet, dat lieve *Ilbenheim* met de ruime markt en de vele lindeboomen. O, soms grijpt de begeerte om u weder te zien mij zoo sterk aan, dat ik zou wenschen vleugelen te hebben om naar u toe te vliegen. Doch mijn man vertroost mij met de hoop dat wij, als hij veel geld heeft verdiend, te zamen in het volgende voorjaar een reisje naar u maken zullen. O, was het maar reeds voorjaar. Maar nu heb ik u nog niets van mijne nieuwe familie medege-deeld. Gij weet dat Karel's ouders nog beiden in leven zijn. Het zijn een paar lieve oude luidjes, die vlak tegen ons over in een klein huisje wonen en stil leven. Ik geloof dat mijne schoonmoeder bezig is met potten, ja, dat zij al haar leven reeds gepot heeft, want het eerste woord, dat zij

mij na de welkomstgroet toevoegde was: »kind, zorg voor den ouden dag." Dat mijne schoonmoeder aan het potten is, vind ik heel plezierig, want daar zij reeds een tamelijken hoogen ouderdom bereikt heeft, heb ik hoop dat mij de gespaarde penningen later uitmuntend zullen te pas komen. Misschien schuift de goede vrouw ook nog wat af tegen het voorjaar als wij naar u zullen reizen, omdat ik toch wel weet dat Karel zeer zuinig is, en wel tien malen het stuivertje omkeert voordat hij het uitgeeft. Behalve mijn schoonouders wonen hier nog vele neven en nichten van mijn man, die meest allen getrouwd zijn en een troepje kleine kinderen hebben. Sommigen ontvingen mij regt hartelijk, doch hier en daar kon ik het in de oogcn van enkelen lezen, dat zij liever gezien hadden dat Karel ongetrouwd was gebleven, opdat dan bij zijn overlijden moeders spaarpot onder hen zou kunnen verdeeld worden. Doch dit is slechts eene gedachte van mij, en ik geloof niet dat ik daar wel aan doe, want dominé Hartog heeft mij altijd op de katechisatie geleerd dat ik alle menschen als braaf moet beschouwen. Nu het zijn dan ook allen heel deugdzame menschen. Laat vooral aan Karel nooit merken dat

ik de bovenstaande gedachte gekoesterd heb, want Karel is zeer familiezuchtig, en zou het mij euvel afnemen als ik iets kwaads van sommige neven en nichten dacht. Ons stadje is aangenaam gelegen, maar een ding is jammer. Ik bevind mij namelijk te midden van eene geheel roomsche bevolking, en wij hebben hier maar een heel klein luthersch kerkje, waarin om de veertien dagen gepredikt wordt. Ik ben er nog niet in geweest, omdat Karel zegt dat de dominé een dweeper is en altijd over verdoemenis, hel en oordeel spreekt, dingen waarvan hij niet houdt, en ik ook niet. Onzen goeden dominé Hartog mis ik zeer. Wat kon hij zachtzinnig prediken; nimmer sprak hij over die hatelijke dingen, maar drukte ons steeds op het hart, dat wij maar braaf en deugdzzaam zouden leven, dan zouden wij het in de zalige gewesten zeker regt goed hebben. Doch eerlijk gezegd, aan die zalige gewesten denk ik hoogst zelden. Ik ben daarvoor nog te jong en hoop nog regt veel genoeg en genot op deze aarde te smaken. Het grootste genot echter wat ik mij nu voorstel, is dat ik u en moeder van het voorjaar zal wederzien. En als gij eens een buitenkansje hebt, of een prijsje trekt uit de loterij, zet u dan

in den postwagen en snel in de armen van uwe
u teederminnende zuster,

ELISE SCHACHTEL, geb. BEUKMAN.

P. S. Hoe maakt het Hein? 't Is een goede stumpert. Ik denk nog dikwijls aan den wensch, dien hij mij bij gelegenheid van mijn trouwdag gaf. Hij meent het goed. Maar wat hij met dat nieuwe hart en dat kindschap Gods bedoelt, begrijp ik niet. Het hart blijft immers altijd nieuw, en wij zijn immers allen kinderen Gods? Maar het zal een van die geliefkoosde uitdrukkingen zijn van die vrome luf, die wij ons maar uit het hoofd moeten zetten, niet waar?"

Herfst en winter waren voorbijgegaan en het voorjaar was gekomen. De Meimaand had allereuwe groene velden, bloeiende boomen en struiken te voorschijn geroepen, en de natuur lachte ieder vrolijk toe. Het weder was ook uitnemend om een reisje te maken. Maar wie ook een uitstapje maakte, Elise niet. Hoe gaarne zij ook hare moeder en haren broeder opgezocht had, en hoe dikwijls zij ook voor het bovenvenster zat, om uit te zien naar de streek waar hare geboorteplaats

lag, toch kon zij er niet aan denken er dit jaar heen te gaan. En de reden was eenvoudig deze, dat zij moeder was geworden en een klein kindje op haren schoot had liggen. »O,» schreef zij na de bevalling aan haren broeder, »gij weet niet hoe gelukkig ik mij gevoel, nu ik moeder ben. Onze kleine Daniel, — gij begrijpt wel naar wien hij zoo heet — heeft precies het voorhoofd en den neus van Karel; maar hij heeft juist uwe oogen. Ik zou bijkans zeggen dat hij op u gelijkt als twee druppels water, als hij maar een anderen neus had. Doch deze kan met de jaren nog wel anders worden en op den uwen gaan gelijken. Dit zou eene groote vertroosting voor mij zijn. Want hoezeer Karel mij ook bemint, hoe goed ik het in mijne nieuwe omgeving heb, en hoe gelukkig ik mij ook gevoel als moeder, toch blijft er eene leegte in mijn hart, namelijk dat ik zoo ver van u afwoon, en u dit jaar niet kan bezoeken. Ik heb evenwel met mijn man en mijne schoonmoeder overlegd, dat als alles wel blijft en onze kleine Daniel kan loopen, ik dan met Karel eens een uitstapje naar u maken zal. Deze hoop verzacht de smart der scheiding.»

Wederom verliep er een jaar, en de kleine Da-

niel kon loopen, doch Elise kreeg haren wensch niet vervuld. Allerlei kleinigheden stonden in den weg; haar man vond dat de reis te kostbaar was, en dat zij best nog een jaartje konde wachten. Hoezeer dit haar ook smartte, moest zij toch toestemmen dat haar man gelijk had, en meende zij dat het wederzien des te schooner en heerlijker zou zijn, naarmate het afzijn langer geduurd had. »Het zijn de kleine teleurstellingen,» schreef zij, »en de kleine onaangenaamheden van dit leven. Doch als wij maar gezond blijven, dan zullen wij ze wel te boven komen. Nog maar een weinig geduld, lieve broeder, en ik kom — misschien heel onverwachts. O, wat zal dat eene vreugde zijn! Ik kan er soms den geheelen nacht aan denken. Doch eenmaal zal het gebeuren, daarvan ben ik zeker. En dan breng ik mijnen kleinen Daniel mee; want gij verlangt toch ook zeker uw petekind eens te zien. Zijn neus begint reeds een weinig op den uwen te gelijken. Maar uwe oogen heeft hij precies. Nu, vaarwel! Wie weet hoe spoedig ik dezen brief volg.»

VIERDE HOOFDSTUK.

Waarin de lezer bemerken zal dat er menschen zijn, die
op Hein gelijken.

Ruim twintig jaren waren er verloopen sedert Elise's berigt dat haar kleine Daniel loopen kon. En in die twintig jaren was zij niet naar *Ilbenheim* geweest. Wel wilde zij er ieder jaar heen, doch telkens was haar man ongesteld, en veroorloofde het de winkelzaak niet dat zij van huis ging. Ook was er een oorlog uitgebarsten tusschen naburige staten, waardoor het gevaarlijk was zich op reis te begeven. Deze oorlog bragt van zelf mede dat de handel weinig opleverde, en haar man nu en dan groote verliezen leed, verliezen die bij de groote zuinigheid van Karel, geene buitengewone en noodelooze uitgaven gedoogden. Ook had zij gehoopt dat hare schoonmoeder — gestorven ware, durfde zij niet zeggen — eens met de spaarpenningen voor den dag gekomen was. Maar de oude vrouw, die nu reeds in haar tachtigste jaarging, hield zich vast aan haar spreekwoord: men moet voor den ouden dag zorgen, en des te meer naardat men ouder wordt. Maar de voornaamste reden heb ik nog verzwegen, en deze wil ik mijne

lezers mededeelen, door hun een gedeelte van Elise's brief aan haren broeder onder hunne oogen te brengen. »Lieve broeder," schreef zij, »ik wenschte wel dat gij eens een uurtje bij ons kondet doorbrengen. Op het oogenblik dat ik dezen schrijf, zit ik bij de wieg van ons *tiende* kind. Ik heb het met grootē moeite in slaap gekregen, want de overige kinderen maakten een drukte van belang. Emma, Frits, Karel, Hendrik en Louize zitten bij mij, en bouwen kaartenhuisjes, terwijl Rudolf met zijn karretje de kamer op en neder rent. Die ongelukkige regen houdt de kinderen in huis. Johannes is op school, Mina is onderwijzeres bij baron D. en Daniel, uw evenbeeld, is soldaat. Ik houd mijn hart vast als ik aan hem denk, want ieder oogenblik kunnen de vijandelijkheden beginnen. . . . . Daar werd ik daareven gestoord door een kleinen twist tusschen de kinderen. Emma had eene kaart op den grond laten vallen, wip! klauterde zij van haren stoel af, maar trapte, zonder dat zij het zag, bij ongeluk op Rudolfs karretje. Rudolf is een kleine driftkop, en zonder naar reden te luisteren, sloeg hij de arme Emma met zijne zweep. Dit zag Hendrik, die dadelijk voor zijn zusje in de bres sprong en Rudolf

verwijtingen maakte. Rudolf werd driftiger — en als ik niet tusschenbeide getreden ware, zouden zij zekerlijk aan het vechten gegaan zijn. Door het geschreeuw werd de jongste wakker, en nu zette ik Louize aan het wiegen, die daarover niets gesticht was. Doch wat zal men doen? Ik wilde nu dezen brief afschrijven, daar gij reeds zoo lang op eenig berigt van mij gewacht hebt. De kinderen maken ons groote zorgen, maar dit zou nog gemakkelijk voor mij te dragen zijn, als mijn goede man er zich slechts in schikken kon. Doch ongelukkig houdt hij niet veel van kinderen. Slechts hoogst zelden neemt hij er een op zijn schoot en speelt er mede. Van den kleinen Daniel hield hij veel, maar toen nummer twee, drie, vier — vijf — tot tien aankwam, krabde hij zich elk jaar achter de ooren, en zeide: »nu heb ik in het geheel geen tijd meer om mij met de kinderen bezig te houden, want zij binden mij van jaar tot jaar vaster aan mijnen lessenaar of aan de toonbank.” Ja, lieve broeder, 't is ook vreeselijk hoeveel ons de kinderen kosten. Mijn goede man wordt grijs van al het zorgen, vooral sedert de smokkelhandel zoo weinig meer opbrengt. Men heeft dat kunstje van hem afgekoken, zoodat

tegenwoordig zijne beste vrienden zich daarmede bezig houden. Men kan toch geen mensch meer vertrouwen, omdat zij allen hun best doen om anderen te benadeelen. Eigenlijk gunden zij mijn man zijn eerlijk stukje brood niet, dat hij met het smokkelen verdiende. Ik wilde zoo gaarne Hendrik laten studeren, want de jongen heeft een buitengewonen aanleg om dominé te worden, maar mijn man wil er niets van weten. Hij zegt: »de kinderen halen mij nu reeds de wol van den jas, en ik heb geen lust om mij voor hen uit te kleeden.» Ook had ik zoo gaarne den raad mijner schoonmoeder opgevolgd, om nu en dan iets stil weg te leggen, maar dat ging ook niet, omdat Daniel met de gespaarde potpenningen is weggegaan. Die jongen heeft mij veel geld gekost, en ware hij niet zoo sprekend uw evenbeeld, dan zou ik sommige van zijne ligtzinnige streken niet zoo gemakkelijk door de vingers hebben gezien. Doch ik kan op dien jongen niet boos worden. Telkens als ik hem zie, verbeeld ik mij dat gij voor mij staat. Hij heeft precies uwe grootte, uwe oogen, uwe stem, uwe houding . . . kortom in hem verbeeld ik mij u altijd te zien. Mij dunkt als ik u wederzie, en ik breng mijn zoon Daniel mede,

dat dan niemand eenig onderscheid tusschen u en hem zou kunnen vinden, en alle menschen zouden moeten raden: wie mijn broeder of mijn zoon was . . . . . O, wat is het heerlijk een hart te hebben dat altijd jong is, zoodat men dezelfde gedachten kan koesteren en dezelfde voorstellingen kan maken. Ik ben verledene week twee en veertig jaar geworden, maar mijn hart is nog in niets veranderd. Ook ik ben dezelfde gebleven, Mijn man plaagt mij wel eens als hij meent een grijs haartje bij mij te vinden, doch hij vergist zich, want ik ben in niets veranderd, ten minste als mijn spiegel mij niet bedriegt, en ik geloof als gij mij zult wederzien — dat gij mij dan dezelfde zuster zult vinden, die gij op den dag van mijn huwelijk naar het rijtuig geleidet. Maar wanneer zullen wij ons wederzien? Dat *gij* niet kunt komen, begrijp ik, want daar gij niet getrouwd zijt en moeder dood is, hebt gij niemand wien gij uwen winkel zoudt kunnen toevertrouwen, te meer omdat de reis herwaarts lang en moeilijk is. Doch nu heb ik bepaald afgesproken, om, als alles goed gaat, en onze tiende — ik hoop de laatste — loopen kan, dat ik dan eens naar *Ilbenheim* zal komen, al zou ik dan

ook alleen moeten gaan, want ik houd het niet langer uit..... Ik zoude u haast vergeten hebben mede te deelen dat ik onlangs, eens naar de kerk geweest ben. In het begin verveelde ik mij verschrikkelijk, en waarschijnlijk zou ik ingedommeld zijn, als ik niet plotseling door eene vreemde uitdrukking van den predikant wakker werd geschud. Verbeeld u dat hij bijna dezelfde woorden sprak, als die Hein, mij ruim twintig jaren geleden, bij het afscheid nemen toevoegde. En het zonderlingst was, dat de predikant mij strak aankeek, alsof hij *voor mij alleen* de predikatie hield. Zoo heel precies kan ik mij al zijne woorden niet meer herinneren, maar toch weet ik nog heel goed dat hij onder anderen sprak over de noodzakelijkheid van een nieuw hart te bezitten. Hij predikte naar aanleiding van Ezechiël 36, vs. 26, waarin God zegt: »Ik zal u een nieuw hart geven, en zal eenen nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleeschen hart geven.» Dominé begon met te zeggen dat God de Schepper van alles was, en weidde daarover nog al breed uit. Dit verveelde mij natuurlijk, omdat ik dit reeds als kind op school

geweten heb dat God Schepper van al het geschapene was. Maar daarop sprak hij van eene herschepping, en wel die des harten, dat — altijd volgens den dominé — heel bedorven, slecht en door de zonde als versteend was. Ik zat mij in mijn eigen te verbijten, omdat ik mij over de bekrompenheid van dien predikant ergerde. Als hij nog gezegd had, dat de joden of de heidenen zoo goddeloos waren, en dat *zij* slechte harten hadden, dan zou het nog gegaan zijn. Of, als hij er bijgevoegd had dat dit alleen moordenaars en dieven betrof, dan zou ik het ook hebben kunnen toestemmen, maar om van ons brave en deugdzame christenen te zeggen dat zij herschapen moesten worden, omdat onze harten te eenenmale bedorven, ja van sommigen als steen geworden waren, — neen, dat kon er niet door. Doch ik liet natuurlijk den man maar praten, en hoorde hem geduldig aan, waarop hij zeide, dat daar God de Schepper was, Hij ook de eenige was, die het hart veranderen en vernieuwen kon. Voorts vertelde hij dat dit noodzakelijk was voor ons, omdat wij op nieuw moesten geboren worden, een nieuw hart moesten hebben, tenzij wij niet in de buitenste duisternis geworpen wilden worden en

in de hel terecht komen. Is dat niet de taal van een onzinnig mensch? Het kwam mij voor dat hij raaskalde, en daarom wilde ik er verder maar niet naar hooren, en bladerde zoo lang in mijn gezangboek tot dat hij eindelijk Amen zeide. God beware ons voor dergelijke dwaze gevoelens. Ik hoop maar niet dat gij u ooit door zulke redeneringen zult laten betooveren, want God is een God der liefde, die geen hel heeft gemaakt voor Zijne menschenkinderen, maar ze allen eenmaal in Zijnen zaligen hemel zal brengen. . . . . Doch ik moet afbreken, want de regen heeft opgehouden en het kleine volkje wil met geweld naar buiten. Ook wordt het kleintje wakker. Nu, schrijf mij spoedig, en geloof mij als altijd, uwe u liefhebbende zuster

ELISE SCHACHTEL."

VIJFDE HOOFDSTUK.

Waaruit men verneemt dat de dood altijd een onaangename gast is.

Wederom waren er vijf jaren voorbij gegaan; namelijk vijf jaren nadat Elise bovengemelden brief aan haren broeder geschreven had, een brief

die door vele anderen gevolgd en ook beantwoord was geworden. En ook in die vijf jaren had zich geene gelegenheid voor haar opgedaan om haren lang gekoesterden wensch te bevredigen en den geliefden broeder te bezoeken. Zij had hem nu in geene zes en twintig jaar gezien, hoewel zij het ieder jaar even sterk begeerd had. En in die laatste vijf jaar was er veel — zeer veel gebeurd, dat haar verhinderd had een bezoek te brengen aan hare geboorteplaats. Ruim vier jaar nadat zij den brief geschreven had, dien wij in het vorige hoofdstuk gelezen hebben, begon haar man te sukkelen en over benaauwdheden op de borst te klagen. In weerwil hiervan werkte hij nog steeds onafgebroken voort, en slechts met groote moeite kon Elise hem overreden des avonds een uurtje vroeger in de huiskamer te komen, om uit te rusten van het staan achter de toonbank of het schrijven bij den lessenaar. De dokter had hem ten sterkste aangeraden om een vertrouwden compagnon te nemen, doch hiervan wilde hij niets weten. Hij had steeds hoop dat hij spoedig beter en sterker zou worden, of dat zijn zoon Hendrik hem in het werk kon helpen. Maar deze wensch werd niet vervuld. Hendrik leed aan de tering

en stierf in den bloei zijns levens. En wat den vader betrof, zijn zwakte nam hoe langer hoe meer de overhand, zoodat hij elken dag slechts een paar uren in den winkel kon doorbrengen, en den loop der zaken aan zijne vrouw en de kinderen moest overlaten. Dit deed den winkel niet bloeijen, te meer omdat er schuins tegenover Schachtels huis een nieuwe kruidenierswinkel was opgericht, die den ouden winkel veel afbreuk deed. Een en ander noopte Schachtel om al zijne krachten in te spannen en te worstelen tegen den dood. Op zekeren nacht, terwijl allen sliepen en de geheele stad in rust was, werd Schachtel opgewekt door dat er zachtjes tegen het venster zijner slaapkamer getikt werd. Ook zijne vrouw ontwaakte door dit geluid. Het was haar geenzins vreemd, en opdat geen der kinderen wakker zou worden, fluisterde zij: »blijf maar stilletjes liggen, Karel; ik zal wel open doen." Doch Schachtel luisterde niet naar zijne vrouw, omdat hij vreesde dat zij iets zou willen doen wat hare krachten te boven ging. Met groote inspanning stond hij op, kleeedde zich haastig aan, en opende eene deur, die in eene zijstraat uitkwam. Hier stonden vijf mannen, die

twee groote vaten tabak binnen gesmokkeld hadden. Er was geen oogenblik te verliezen, want iedere minuut konden de stadscommiesen komen en de vaten in beslag nemen, iets wat Schachtel groote onkosten, ja zelfs gevangenisstraf kon berokkenen. De kruidenier, tuk op geldverdieneu, om het even of het gesmokkeld of eerlijk was, vergat geheel en al zijne geknakte gezondheid, en begaf zich in weerwil van het gure weder en den stormachtigen nacht naar buiten, opende het pakhuis, hielp de mannen de tabaksvaten binnen te brengen, betaalde hen voor hunne moeite en begaf zich weder te bed, maar . . . . . om het niet weder te verlaten. Acht dagen later moest Elise voor de tweede male eenen doode beweenen. Voor de tweede maal had ook de Heer met Zijne kastijding aan de deur haars harten geklopt, nadat Hij haar reeds tweemaal de noodzakelijkheid der bekeering en des nieuwen harten in liefde had doen hooren.

Elise was dan weduwe, — weduwe op haar zeven en veertigste jaar. Het was een droevige slag voor haar, en nog droeviger dat zij den regten troost miste. Wie ook zou haar kunnen troosten? Hare kinderen? Deze hadden zelven troost noo-

dig, terwijl de jongsten nog geen besef hadden van het getroffen verlies. Hare familie, — name-lijk die van haars mans zijde, — wisten ook de rechte snaar niet aan te roeren. Sommigen waren roomsch en — bijgeloovig roomsch, zoodat zij van vagevuur en zielmissen spraken, waarvoor Elise geene ooren had. Haar schoonvader was reeds lang gestorven, maar de zuinige schoonmoeder leefde nog, en was ook nog altijd bezig met pot-ten voor den ouden dag, hoewel zij reeds haar negentigste jaar had bereikt. Met deze oude ziel was niet te spreken; zij was bijna suf geworden en geen andere klank trof meer haar oor dan het klinken van een stuk zilvergeld. Hare oudste doch-ter bevond zich sedert een jaar in Amerika, wer-waarts zij getrouwd was, en met haren oudsten zoon, — het sprekend evenbeeld haars broeders, — kon zij tot hare bittere droefheid niets uitrigten, daar deze een losbol geworden en de wijde wereld ingegaan was. Waar dus zou zij troost zoeken? Bij den Heer? Dit ware gewis het beste geweest. Maar hoe dit aan te vangen wist zij niet. Geluk-ig kwam de Almagtige, van wien de Psalmist zegt: »De Heer is goed en regt; daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in den weg,” (Psalm

25, vs. 8), haar te hulp. Maar ongelukkig was deze hulp niet naar den zin van Elise. Een dag of veertien namelijk na den dood van haren man, trad op zekeren avond de predikant haar huis binnen, — dezelfde over wiens prediking zij zich zoo zeer geërgerd had. Andere weduwen zouden dit bezoek met blijdschap aangenomen hebben, maar Elise niet. Haar hoogmoed was te groot om zich te buigen voor een dien zij als een dweeper beschouwde. Zoo koud mogelijk beantwoordde zij de groete van den predikant, en gaf te naauwernood — voor zoo ver het de beleefdheid eischte — een antwoord op zijne vragen. De dienaar des Evangelies sprak van den Man der weduwen en den Vader der weezen, en noodigde haar uit om haar gansche hart den Heer te geven. »Zoo gij dat doet,» sprak hij onder anderen, »zult gij uitnemend vertroost worden, want de Heer is alleen de rechte Trooster. Doe dat in het geloof aan Zijne liefde. Hij wil u zoo gaarne zalig maken. En Hij spaart zoo menigeen, die tot op dit oogenblik ongeloovig gebleven is, omdat Hij het liefst zag, dat zij allen bij Hem in den hemel kwamen. In den hemel komt echter geen ongeloovige, want er staat geschreven: »wie geloofd zal hebben en

gedoopt zal zijn, die zal zalig worden, maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden." Twijfel niet aan de liefde Gods. Maar maak van die liefde Gods gebruik, en wel een haastig gebruik, omdat er eens een einde aan komt. »Heden," zegt de Heer, »indien gij Mijne stemme hoort, verhardt uwe harten niet."

Elise bleef dit alles koel aanhooren, — en toch toen de leeraar heengegaan was, kwam er een traan in hare oogen, want zij *gevoelde* dat er veel waarheid lag in zijne woorden. Maar zij was toch te fier, om hem terug te roepen, — en nog trotscher om zich neer te buigen in hare binnenkamer.

Dit alles schreef zij aan haren broeder. Zij meldde hem den dood haars mans, de smart over haren zoon Daniël, de moeite en zorgen van haren weduwstaat en . . . . . de onrust, die zich nu en dan van haar hart meester maakte.

Op dezen brief kreeg zij spoedig een antwoord, — een antwoord, dat haar geenszins in alles bevredigde, maar dat toch niet in het minst de liefde uitbluschte, die zij voor haren broeder gevoelde. Hoe die brief luidde zal ik den lezer in het volgende hoofdstuk mededeelen.

ZESDE HOOFDSTUK.

Waaruit het duidelijk blijkt dat eene pokkenepidemie toch ergens goed voor is.

Korten tijd nadat Elise haren broeder den dood haars mans en hare huisselijke zorgen berigt had, kreeg zij van hem den volgenden brief.

» *Lieve Zuster!*

Uwe letteren hebben mij zeer bedroefd. Het heeft dus God in Zijne wijsheid behaagd uwen man van uwe zijde weg te nemen en u een bitteren beker te doen drinken. Gij zit thans in rouw gedompeld, als eene weduwe, en uwe vaderlooze kinderen staan treurend om uw heen. Wat zal ik hiertoe zeggen? Waarlijk mijne pen is te zwak om u de verschillende gevoelens te beschrijven, die thans mijn hart vervullen. Hoe meer ik over het leven nadenk, mij al de gebeurtenissen der laatste jaren voor den geest roep, wat er met u en mij geschied is, des te meer komt mij alles voor een droom te zijn. Het is mij bijna niet mogelijk te gelooven dat Karel dood is, en toch is het maar al te waar: hij ligt in den donkeren schoot der aarde en gij zijt in het zwart gehuld. Welk een verschil tusschen deze laatste

gebeurtenis en het uur, toen gij, stralende van geluk en blijdschap, onze woning verliet! Hoe kort is dat geluk en hoe vlugtig die blijdschap geweest! Slechts een paar oogenblikken hebben zij geduurd. Waarlijk, ik zeg niet te veel als ik eene uitdrukking der H. Schrift bezig: »ons leven gaat als eene morgenwolk voorbij.» Gij vraagt mij niet om vertroosting, maar zegt dat de tijd alle wonden heelt. Dit spreekwoord moge waar zijn, nogtans vind ik, dat het eene armzalige vertroosting aanbiedt. Ik hoop dat de Heer u eene betere zal leeren kennen, die sneller en zekerder werkt. Doch daarover later meer, als ik u eerst iets een en ander nieuws van mij en van sommige vrienden heb medegedeeld. Sedert acht weken hebben hier de pokken op eene vreeselijke wijze geheerscht. De eerste, die er het slagtoffer van werd, was meester Leerman, die eene weduwe met drie kinderen nalaat. Ik was bij zijn sterven tegenwoordig, maar o Elise, welk een verschrikkelijk sterfbed was dat! Ik meende altijd dat het waar was wat ons gezangboek zegt:

Zoo blij de landman moê van 't ploegen
 De neigende avondschaaduw groet;
 Zoo blij zien wij bij al ons zwoegen,
 Dat onze dag ten einde spoedt.

Maar aan meester Leerman's sterfbed heb ik juist het tegenovergestelde geuit: hij begroette volstrekt niet met blijdschap het uur zijner ontbinding. Als een razende ging hij te keer en riep gedurig uit: »Ik wil niet sterven — ik kan niet sterven — ik vrees God te ontmoeten.» Van uur tot uur werd zijne benaauwdheid grooter, en toen een zijner bloedverwanten hem iets uit den Bijbel wilde voorlezen, jammerde hij: »dat is nu te laat. Ik heb er nu geen tijd meer voor. Ik heb al mijn leven met God en Zijn gebod gespot, en thans.... Maar ik kan u alles niet zeggen, wijl het te verschrikkelijk is. Genoeg zij het, dat, behalve een door de pokken gansch geschonden aangezicht, zijne gelaatstrekken ten gevolge der hevige angsten en wanhoop geheel ontsteld waren, en een ieder met afschuw zich afwendde. Waarschijnlijk heb ik mij door dit bezoek ook dezelfde ziekte op den hals gehaald, want eer er drie dagen verlopen waren, moest er op bevel des dokters op mijne huisdeur geschreven worden: »Hier heerschen de pokken.» Gij kunt wel begrijpen in welk een treurigen toestand ik en mijn huis verkeerde. Wel stond onze trouwe Hein mij ter zijde, en week niet uit den winkel als er een klant kwam;

maar ik behoef u niet te zeggen dat er haast niemand ons huis durfde naderen, uit vrees van besmet te worden. Dit was aan de eene zijde wel verdrietig, maar aan den anderen kant toch ook zeer goed, want als het eens druk met den winkel geweest ware, wie zou mij dan hebben kunnen verplegen? Hein lette op alles. Zoo vlug als het zijne krachten en gebrekkelijkheid toelieten, — en de goede stumpert is reeds zes en vijftig jaar oud, — bediende hij mij op iederen wenk, gaf mij geregeld de medicijnen in, en sprak nu en dan een goed woordje tot mij, waarin ik in het eerst weinig zin had, doch daar hij het op zulk eene zachte en vriendelijke wijze deed, en vooral dan als ik het verdragen kon, mij toch gewilliger stemde. De ziekte was in de eerste veertien dagen gedurig aan het toenemen, en leed ik daarbij zulke geweldige pijnen, en tastte de koorts mij zoo zeeraan, dat de dokter meermalen vreesde dat ik er niet doorkomen zou. Langen tijd verkeerde ik dan ook in groot gevaar, en ik mogt niet anders denken dan dat het mij zou gaan als meester Leerman. Doch de Almagtige ontfermde zich over mij. Op zekeren nacht dat de koorts mij sterk afgemat had en ik niet slapen kon, kwam het gevoel in

mij op, dat ik den volgenden dag niet meer beleven zou, een gevoel dat mij het angstzweet op het voorhoofd deed uitbreken. Ik riep Hein zachtjes bij zijn naam. Hij zat in zijn Bijbeltje te lezen bij het zwakke licht eener lamp, en terstond was hij bij mij, en vroeg wat ik begeerde. Ik durfde het hem eerst niet te zeggen wat er op mijn hart lag, omdat ik mij voor hem schaamde, daar ik menigmaal in zijne tegenwoordigheid met den dood en het eeuwige leven gespot had. Maar in het gezigt des doods verdwijnt wel de lust tot spotten, en zij die het wagen te doen, zijn huichelaars. Mijn angst dreef er mij toe om hem te openbaren hoe onrustig ik was. Maar verbeeld u mijne verwondering, toen hij mij glimlagchend toevoegde: »Daar ben ik blij om.»

»Zijt gij daar blijde om?» vroeg ik.

»Ja,» antwoordde hij, »als een zondaar onrustig wordt, is dat een goed teeken, want dan is het een bewijs dat de Heer in hem begint te werken.»

»Maar gij hebt altijd gezegd,» zeide ik — met eene zwakke stem — »dat uw Heiland u rust geeft. Hoe kunt ge dan zeggen dat de onrust een goed teeken is.»

»Zeer zeker geeft de Heiland rust, maar natuurlijk kan er van geen *rust geven* sprake zijn, waar niet eerst onrust aanwezig is. Een mensch die onrustig is, kan bij Jezus rust zoeken en — vinden. En hoe wonderspreukig het ook klinken moge, toch is het waar dat de Heere Jezus zelf eerst de onrust te weeg brengt, en dan, als men ze begeert, ook de rust geeft.»

»Dat begrijp ik niet,» zeide ik.

»Ik wil het u verklaren,» antwoordde hij op vriendelijken toon, »veronderstel eens dat iemand in zijne kamer zit en er onverwachts aan zijne deur geklopt wordt, terwijl hij zit te schrijven, en dat hij tegelijk aan de stem van den buiten de deur staande vermcnt, dat deze geen bijzondere vriend van hem is. Wat is er dan geschied? Dan is immers de man in zijne gewone bezigheid gestoord, en de rust die hem omringde, verbroken. De buitenstaande, al komt deze ook niet binnen, heeft allerlei onaangename gebeurtenissen voor zijnen geest te voorschijn geroepen, die hem verhinderen zijn werk voort te zetten, en hoe harder de persoon klopt en roept, des te onrustiger wordt de binnen zittende. Nu, zoo is het met Jezus. De Heiland klopt niet aan de deur desgenen,

die in Hem gelooft en Hem lief heeft, want deze heeft dan reeds de deur geopend; de Heer is reeds binnen gekomen en heeft in zijn hart woning gemaakt. Maar anders is het met den zondaar, die den naam van christen dragende, nogtans leeft zonder Christus. De Heer komt bij vele gelegenheden tot hem, en zegt: »Zie, Ik sta aan de deur en klop.» Dit staan buiten de deur en dit kloppen maakt den zondaar onrustig, want hij weet dat de Heer een regt heeft bij hem aan te kloppen. Nogtans vreest hij Hem, omdat eene innerlijke stem hem zegt dat dezelfde Jezus, die *nu* nog een Verlosser en Zaligmaker wil zijn, eenmaal zijn Regter worden zal. Alle zijne zonden, zijne tekortkomingen, zijne onverschilligheid en liefdeloosheid komen hem voor den geest; hij siddert, maar als hij dan de handen tot Jezus uitstrekt en Hem binnenroept, dan wijkt zachtjes de onrust, en gewordt hem vrede door de vergeving der zonden, die Jezus hem aanbiedt. Om hem dus rust te geven, zorgt Jezus eerst dat de zondaar onrust heeft, en deze onrust ondervindt ieder mensch in zijn leven een of meermalen, hetzij als hij in nood verkeert, of als eene gevaarlijke ziekte hem overvalt. Dit is een groot bewijs van Jezus liefde, want daar Hij weet

dat het met den zondaar niet goed staat, en deze droomt van eenen vrede die vol gevaar is, komt Hij tot hem, om hem uit dien rampzaligen toestand te verlossen.”

Hein hield eenige oogenblikken op, en ik zweeg stil, want ik moest zeggen dat hij volkomen gelijk en mijn eigen toestand beschreven had. Ook had ik u eigenlijk eerst moeten melden dat dominé Hartog, die uw huwelijk ingezegend heeft, op pensioen gesteld is geworden, dat er in zijne plaats een andere predikant is gekomen, van wien Hein mij terstond veel goeds vertelde, en zolang bij mij aanhield tot dat ik dien eens ging hooren.

En al wat deze toen predikte kwam juist overeen met datgene wat Hein mij nu zeide ja altijd gezegd had. Wonderlijk is het toch — zoo dacht ik toen — dat die twee menschen, die elkander nooit gezien hebben, zoo eenerlei spraak bezitten. Hoe zijn ze er aan gekomen? Langen tijd wist ik dit niet, tot dat ik in dien nacht waarvan ik nu spreek, er iets van begon te leeren. Moede zijnde, sliep ik zachtjes in, en toen ik den volgenden morgen ontwaakte, zat Hein nog altijd trouw aan mijne zijde. Gelukkig gevoelde ik mij iets beter, maar toch was het gevaar niet ge-

weken en ook mijn onrust niet verdwenen. Een paar dagen later sprak ik Hein weder aan, en toen zeide deze: »Daar de Heer nu aan uwe deur klopt, weet ik u geen beteren raad te geven, dan dat gij den Heiland binnen laat, dat gij Hem al uwe zonden belijdt en Hem om vergeving smeekt. Dan zult gij gewis rust vinden, want Hij zegt immers: »Komt herwaarts gij allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.» »Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden.» Wantrouw Hem niet, ontwijk Hem niet, want Hij wil ons behoud. De ware wijsheid is dat een mensch zijne eigenwijsheid laat varen en voor waar houdt dat »God Zijnen eeniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat allen die in Hem gelooven, niet verderven maar het eeuwige leven hebben.» En Jezus roept u *nu* om Hem binnen te laten, *heden* staat Hij voor u. Geeft acht op Zijne stem, en laat Hem niet voorbij gaan, want wie verzekert u dat Hij weder zal komen? Hij roept u, omdat Hij een regt op u heeft. Hij heeft Zijn dierbaar bloed voor u gestort, voor uwe zonden heeft Hij den toorn Gods gedragen, is voor u in het graf geweest om den dood te overwinnen en ook voor u de onverderfelijkheid aan

het licht te brengen. O, laat mij u bewegen om u aan Jezus over te geven.”

De goede Hein sprak zóó teeder, waarbij hem de tranen langs de wangen biggelden, dat ik — en zeker arbeidde God daarbij aan mijn hart — niet langer weerstand kon bieden, maar in het volle gevoel van mijn verloren toestand de handen uitstreckte en uitriep: »O Jezus ontferm U over mij!”

. . . . .

Ik moest gisteren dezen brief afbreken, zoowel door de herinnering aan die voor mij zoo heilrijke gebeurtenis als door het gevoel dat zich daarbij bij het schrijven van mij meester maakte. Ik zal u met die gebeurtenis ook nu niet langer meer bezig houden; alleen wil ik u nog melden, dat ik van toen af begon te verstaan wat Hein bedoelde met de woorden, die hij bij gelegenheid van uw huwelijk u toevoegde.

Aan het slot van uwen brief drukt gij de hoop uit van mij spoedig te zien. Ik wensch niets vuriger dan dat, en bid den Heer dat Hij mij nog zoolang vergunne te leven tot dat ik u aan mijn hart mag drukken. Dat zal een wederzien zijn! Maar gij zult mij zeer veranderd vinden. Die

ziekte heeft mij zeer oud gemaakt, en behalve dat ik van de rumathiek een weinig krom ben geworden, hebben de pokken zoo vele bulten, puisten, lijnen, groeven en diepe likteekens op mijn aangezicht geteekend, dat ik mij zelf niet herken als ik voor den spiegel sta.

Uw bericht over mijn petekind Daniel heeft mij zeer bedroefd, doch aangezien ik dezen brief wensch te sluiten, hoop ik in een volgenden u uitvoeriger over hem te schrijven. In dien tusschentijd zou het mij verblijden betere tijdingen van u en hem te ontvangen. Nu, geliefde zuster, leef wel, en als de Heer ook bij u aanklopt, *en dit doet Hij gewis*, o, om uwer ziele wil, doe Hem open.

Uw u altijd liefhebbende broeder,
DANIEL BEUKMAN."

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Waarin de wensch van Hein in vervulling begint te komen.

Daniels brief trof Elise in eene treurige stemming, en de arme weduwe had hiertoe wel reden juist den nacht te voren was het huis harer schoonmoeder van boven tot beneden afgebrand,

en niets was er over gebleven dan vier zwarte muren. Met het grootste levensgevaar had men de oude vrouw gered, die stokdoof en bijna suf zijnde, niets van den brand gehoord had, tot dat de vlammen hare kamer binnendrongen. Geen stukje goed kon er gered worden, want het onheil werd te laat ontdekt en het huis stond reeds van alle kanten te branden, eer de eerste brandspuit aanrukte. Toen de oude vrouw een weinig tot bezinnens kwam, liep zij naar de kast waar haar spaarpot was, maar al de vruchten van haar sparen voor den ouden dag waren door de vlammen verteerd, en zoo rijk als een pas geboren kind werd zij ten huize harer schoondochter gebragt. Elise kon nu juist niet zeggen dat dit haar zoo bijzonder aangenaam was, en liever had zij gezien dat de oude vrouw in vrede was gestorven en hare bespaarde penningen haar had nagelaten. Doch in deze omstandigheden was er niets anders voor de weduwe te doen, en moest zij hare schoonmoeder in huis nemen, zoo zij niet wilde blootgesteld wezen aan spot en verachting harer stadgenooten. Bij dit alles kwam nog dat hare winkelzaak hoe langs hoe meer achteruit ging, omdat zij alles aan vreemden moest overlaten, en haar jongste zoon

nog niet geschikt was om zijne moeder bij te staan.

In dezen toestand nu ontving Elise den brief haars broeders, dien zij met groote verbazing las, want iets dergelijks had zij geenzins verwacht. Maar toch voordat zij geheel aan het einde was gekomen, vielen er heldere druppelen op het papier, ten bewijs dat de woorden van Hein ook voor haar niet nutteloos waren geweest. Ja, eer er veertien dagen verlopen waren, in welchen tijd zij ondervond dat er bij de menschen weinig hulp en vertroosting te vinden was, stemde zij het den predikant, die haar weder eens bezocht, toe: dat het anders met haar worden moest, en dat ook zij dikwijls met angst aan het woord dacht: »Het is den mensch gezet te sterven en daarna het oordeel." De predikant sprak haar moed in, en daar zij door tegenspoed een weinig verootmoedigd was, vond hij haar ontvankelijker voor de verkondiging der waarheid dan vroeger.

De gang van mijn verhaal noopt mij om weder een tijdsverloop van tien jaren over te slaan, en wat er in dien tijd gebeurd is, zal mijn lezer te

weten komen uit een brief van Elise aan haren broeder, dien zij op haar zeven en vijftigste verjaardag schreef.

»*Lieve Broeder!*

God zij geloofd dat ik ook eene levensgeschiedenis heb. Als ik dit een paar jaren geleden geschreven had, dan zou ik er over gespot hebben of ik had er eene andere meening aan gehecht dan die ik nu heb, en die gij wel vatten zult, gij die ook de warme straal van Jezus liefde in uw hart gevoelt. Ja, ik heb ook eene levensgeschiedenis. Vroeger was ik dood door de zonden en misdaden, maar thans leef ik door de genade Gods, die rijkelijk in Christus Jezus over mij uitgestort is. Hoe dat dit alles geschied is, kan ik u onmogelijk verhalen. Hoe weet een kind, dat den moederschoot verlaat en de eerste levenskreet slaakt, wat er met hem is gebeurd? Ik weet echter dat ik leef, en het *hoe* laat ik aan God over. Het eenige onderscheid tusschen het pas natuurlijk kind en mijne nieuwe geboorte is, dat het eerste tranen van smart schreit bij den ingang in het leven, terwijl ik slechts tranen had van eene te voren ongekende vreugde. De bede van den goeden Hein

is dus verhoord. Ik heb thans het nieuwe hart, dat wil zeggen: de Heer heeft er bezit van genomen, en heeft er vele oude dingen uit verwijderd, en nieuwe gevoelens, nieuwe bedenkingen en overleggingen ingeplant, terwijl Hij, ik gevoel het, nog altijd bezig is het te reinigen, wat zeer noodig is. Mogt ik het maar altijd met vele onderwerping toelaten, doch somtijds gaat het met mij als met Lot's huisvrouw, en zie ik naar Sodom om. Ik ben een wonder in mijne oogen, en soms begrijp ik mij zelve niet. Maar toch heb ik den ganschen dag slechts één woord op mijne lippen: »Barmhartig en genadig is de Heer; groot van goedertierenheid." Ik ben thans geene weduwe meer. Ik geniet des Heeren nabijheid, als die van den regten Man in Wiens arm sterkte is. . .

Ik benijd het u dat gij zoo juist den dag en het uur uwer geboorte hebt kunnen bepalen. Mij dunkt, dien dag hebt gij met roode letters in uwen Ilbenheimer almanak opgeteekend. Zoo gelukkig ben ik niet. Bij mij is het gegaan zoo als met het zaad waarvan de Schrift spreekt in Markus 4: 26—29. Dat gezaaide zaad kwam op, zonder dat de zaaijer zelf wist hoe. En ik geloof dat als gij

of onze predikant uw uitgestrooide zaad hadt willen onderzoeken, bij voorbeeld, of het wel in goede aarde gevallen en reeds aan het kiemen was, dan vrees ik zou er weinig van terecht gekomen zijn. Het natuurlijke en geestelijke zaad moeten rust hebben om tot ontwikkeling te geraken. Het groeijen gaat langzaam, en daar het jonge kiempje soms met vele hindernissen te worstelen heeft, schijnt het menigeen toe alsof het verstorven was. Maar toch . . . . het komt te voorschijn. En zoo zich hierover de zaaijer zelf verwondert, kunt gij wel begrijpen hoe verbaasd ik was, toen het eerste levenslicht van boven op mij viel.

Hoe geheel anders zijn mij nu de dingen dezer aarde en de menschen geworden! Sommige vrienden alhier, wier gezelschap mij zeer lief was, ontwijk ik thans, omdat zij mij bespotten als ik hun de noodzakelijkheid voorstel van zich te bekeeren tot den levenden God. Anderen, wier omgang ik vroeger vermeed alsof zij boos gedierte waren, zoek ik op, en wij genieten zeer veel als wij te zamen het Woord Gods lezen of Hem ter eer een lied zingen. Zoo er een tekst in den Bijbel is, welks waarheid ik ondervonden heb, is het deze: »Ziet, Ik maak alle dingen nieuw.” Openb. 21, vs. 5.

Uit uw laatsten brief, dien ik veertien dagen geleden ontving, verneem ik met smart dat gij voortdurende lijdende zijt en bijna krom gaat van pijn. Ik kan mij dit naauwelijks voorstellen. Ik zelve — ten minste ik meen het — ben weinig veranderd. Wel tel ik heden zeven en vijftig zonnen die over mijn hoofd zijn gewenteld, doch mij dunkt, gij zoudt mij nog dezelfde vinden. En wat u betreft, ik zou u onder duizenden op het eerste gezicht herkennen. Dikwijls, als ik mij u voorstel, zie ik u nog met uwe krullende haren, regte houding, blinkende oogen en vlugge beweging, terwijl zeker het sijne schalksche lachje, dat bestendig om uwen mond speelde, nog niet verdreven zal zijn. Gij zegt wel dat gij zoo veranderd zijt, maar toch ik zou dit moeten zien om het te gelooven. Nu, de Heer zal geven dat het toch eenmaal gebeurt, voor dat wij op deze aarde van elkander afscheid nemen, dat wij elkander wederzien. Voorshands gaat het echter nog moeilijk, vooreerst wegens mijne zaken, en ten anderen om de moeilijke reis en het geld. Daar mijn jongste zoon evenwel over twee jaren den winkel kan overnemen, wordt het eerste bezwaar alsdan weggenomen. Wat het tweede aangaat, zoo heb ik

gehoord dat men bezig is een spoorweg te bouwen, die van hier langs *Ilbenheim* gaat. Deze zal ook binnen twee jaren gereed zijn. En als dat het geval is, kom ik, zoo de Heer wil, over, te meer, omdat naar ik hoor, de reis per spoor veel goedkooper en sneller is, zoodat ik, wanneer ik des morgens vertrek, des namiddags reeds bij u kan zijn. O, hoe verlang ik er naar u weder te zien. Mogt het de wille Gods zijn mij dat wederzien te verleen, dan geloof ik dat ik van vreugde zou kunnen sterven.

Gij hebt mij den brief van uw petekind teruggestuurd, dien ik u ter lezing had toegezonden. Het heeft u zeker verblijd te vernemen, dat hij zich bij mijnegetrouwde dochter in Amerika bevindt en aanvankelijk een beteren weg ingeslagen heeft. Hoe gelukkig voor mij dat ik thans den Heer ken. Nu kan ik hem in liefde vermanen en hem dagelijks den Heer opdragen. O, het is zoo waar wat de apostel schrijft: »De godzaligheid is een groot gewin met vergenoeging.» 1 Tim. 6 vs. 6. Vroeger toen ik nog in de zonde leefde wist ik niet wat met mijne kinderen aan te vangen, als zij ongehoorzaam of lichtzinnig waren. Dan vergoot ik wel tranen en sprak harde woorden, of

sloeg er onbedachtzaam op los, maar thans ken ik Jezus. Die aanwinst geeft mij ook dubbele renten in de opvoeding mijner kinderen. Vroeger wanhoopte ik aan het geluk van hen, thans vervult alle hoop voor hun behoud mijn hart, gegrond op de vele beloftenissen der Schrift, die in Jezus Christus ja en amen zijn.

Doch ik moet eindigen, daar mijne kinderen mij bij gelegenheid van mijn geboortedag een klein feest bereid hebben, en zij reeds met ongeduld op mij wachten. Vaarwel, geliefde broeder. De Heer zij u in alles nabij. Leg uw anker maar regt vast in Jezus. Bid gedurig voor mij. Meld mij ook eens hoe ver men reeds bij u met het maken van den spoorweg gevorderd is. Gij begrijpt wel dat ik eene der eerste hoop te zijn, die daarvan gebruik wensch te maken om u te zien. Zal God ook dezen mijnen wensch vervullen? Ik geef het in Zijne hand, Hij zal alles wel maken. Groet uwen goeden, trouwen Hein, en zeg hem dat ik zeer wensch hem nog in dit leven hartelijk de hand te drukken. Vaarwel!

Uwe u liefhebbende zuster,
de Weduwe SCHACHTL."

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Waarin een zeker iemand eene eerste spoorreis maakt.

En Elise verkreeg haren wensch.

Nog voordat er twee jaren verloopen waren, na het schrijven van dezen laatsten brief, berigte zij aan haren broeder dat men bezig was met het maken van het stations gebouw, en dat zij in de courant de aankondiging had gelezen dat de spoorweg met den eersten Mei voor het publiek van hier zou geopend zijn. »O geliefde broeder,» schreef zij onder anderen, »ik kan u slechts ten halve beschrijven met welk een angstig verlangen ik het uur verbeid dat ik u zal kunnen wederzien. Ik begin nu reeds de dagen en de uren te tellen. Mij dunkt, als ik met u de poort van *Ibenheim* doorga, dan zal dat voor mij een beeld zijn van onzen ingang in het nieuwe Jeruzalem, in die schoone stad, waar het altijd licht zal zijn, waar geen leed of smart meer zijn zal, en waar God alle tranen zal afwisschen. Ik heb daareven den weg eens overdacht, dien ik thans reeds afgelegd heb. Weet gij wel, dat het aanstaande zomer juist drie en veertig jaren zijn, dat ik het ouderlijke huis verliet? En ik tel thans reeds twee en

zestig. Welk een tijd! En toch hoe vlugtig! Ik sloeg dezen morgen na het lezen in den Bijbel mijn gezangboek op, en kon ik het gerust den dichter nazingen:

Snelt dan jaren, snelt vrij henen,
 Met uw blijdschap en verdriet;
 Welk een ramp ik moog' beweenen,
 God, mijn God, verandert niet.
 Blijft mij alles hier begeben,
 Voortgeleid door Zijne hand,
 Schouw ik uit dit nietig leven,
 In mijn eeuwig vaderland.

Ja, wat is het heerlijk voor ons dat hier alles voorbij gaat. Als wij eens eeuwig in deze wereld vol jammer, strijd, zonde en tranen zouden moeten blijven! O, dan zou Job met regt mogen zeggen: »Vervloekt zij de dag waarop ik geboren werd.» Maar gelukkig voor ons dat wij kinderen Gods zijnde, ons burgerschap in den hemel hebben, en dat al ons heil, onze vreugd, onze rijkdom, ons leven, onze heerlijkheid in de toekomst ligt. Dit mogen wij gerust zeggen, zelfs bij de sloping van dit ons ligchaam . . . . . , . . .

Wij mogen echter met dankbaarheid gebruik maken van de gaven die God ons nu reeds te genieten geeft. En onder eene dezer gaven tel

ik ook het voorregt van het wederzien op aarde na eene lange scheiding. Ik moet er telkens weder op terugkomen, lieve broeder, dat ik mij onuitsprekelijk verheug bij de gedachte, dat ik u in mijne armen zal drukken, en dan breng ik mij onwillekeurig telkens uw beeld voor de oogen. Hoe zal ik u wedervinden? Wel een weinig ouder, want gij zijt met Paschen zeventig geworden. Doch ik geloof dat gij uwe krachtige gestalte hebt behouden, en gij in niets zult gelijken op sommige mannen, die den rest huns levens in een oudemannenhuis hebben doorgebracht, en meer op een geknukt riet gelijken dan op een groenenden eikenboom. Ik schreef u voor een paar maanden, dat ik nog weinig veranderd was, maar het schijnt toch nu wel het geval te zijn. Mijn spiegel heeft mij bedrogen, of liever mijn gezigt, want sedert een paar jaren zijn mijne oogen buitengemeen zwak geworden, zoodat ik wel den omtrek van mijn gelaat kan zien, maar geenzins de diepe lijnen, de rimpels en de grijze haren, die reeds hier en daar te voorschijn komen. Doch gij zult mij gewis terstond herkennen. Mij dunkt de liefde, die wij onderling gevoelen, en hetzelfde bloed dat ons in de aderen vloeit, ja dezelfde geboorte van bo-

ven, die ons eigen is, zullen zoovele middelen zijn tot herkenning, dat wij bij de eerste ontmoeting niet lang naar elkander zullen behoeven te zoeken."

Drie maanden later schreef Elise het volgende:

»Lieve broeder! Slechts een paar woorden. Ik heb de zaken zoo geschikt, dat ik, zoo de Heer wil, heden over acht dagen tot u komen kan. Ik zal met den eersten trein vertrekken, en denk tegen vier uur 's middags te *Ilbenheim* aan te komen. Gij zult mij toch zeker in het station afwachten? Gaarne wilde ik hier nog meer bijvoegen; maar ik kan mijn bril niet vinden, zoodat het schrijven mij moeilijk valt. Ook be-
ginnen mijne handen een weinig te beven. Och, de jaren met hunne gebreken!"

Acht dagen later stoomde de spoortrein op den weg naar *Ilbenheim*. Er waren zeer vele reizigers, die in de verschillende waggons verdeeld zaten; reizigers, die deels wegens de »vreemdigheid" en nieuwheid van het vervoermiddel, deels om zaken of uit vermaak dit togtje medemaakten. Gij kunt u voorstellen hoedanig de gesprek-

ken waren, die in de verschillende waggons gevoerd werden. De een zat met het horlogie in de hand om de snelheid van den trein te berekenen; een ander, die de waarschuwing vergat om het hoofd niet uit den wagen te steken, stiet zich geweldig, daar hij, meenende bij het snelle voorbij rijden van een wachthuisje, dat dit regelrecht zijn neus zou wegnemen, het hoofd schielijk terug trok, waarover dan een algemeen gelach ontstond; een derde zat met een eenigzins ernstig gehat te turen, daar hij ieder oogenblik vreesde dat de trein uit elkander zou springen, en bij elk vreemd geluid van schrik opvloog, wat niet voordeelig was voor zijnen hoed, die hierdoor menige hult kreeg; een vierde sprak over het gewigt der uitvinding, en meende dat men nog eens zoo ver zou komen, dat men met de spoor door de lucht zou reuen. En zoo had ieder wat. Maar wat ieder niet had, dat bezat eene oude twee en zestigjarige vrouw, die zeer stil in een hoekje gezeten was, en dacht aan »de snelle loopers" waarvan de Schrift spreekt (Jes. 66 : 20) als de Heer Zijn volk tot de heidenen zal zenden, om hun Zijne heerlijkheid te verkondigen, en zij opgaaun zullen naar Zijnen heiligen berg, naar Je-

ruzalem Er waren geene bekenden onder hare medereizigers, en niet alleen te oordeelen uit de gevoerde gesprekken, maar ook naar het voorkomen der meesten, was er voor haar niemand onder hen, met wien zij kon spreken over het oude dat voorbij gaat, en de nieuwe dingen die aanstaande zijn.

Elise behoorde sedert hare bekeering niet tot die menschen, die geheel onverschillig geworden zijn omtrent de dingen dezer wereld, en die geen acht geven op hetgeen er in het maatschappelijk leven gebeurt. Ik behoor ook niet tot de zoodanigen. Naar mijn bescheiden oordeel moet alles, wat er op deze aarde belangrijks geschiedt, den christen zoo belangrijk toeschijnen, dat hij er zijne aandacht aan wijdt, al geeft hij er zijn hart niet aan. De gebeurtenissen op staatkundig gebied, het veranderlijke gelaat des aardrijks, de zich snel opvolgende uitvindingen, het groote zendingsnet dat over de einden des aardrijks uitgespreid wordt, de reizen in de binnenlanden van onbekende wereldstreken, en nog meer dergelijke, mogen niet onopgemerkt blijven, want ze zijn allen te zamen als zoovele teekenen, die de groote gebeurtenissen voorafgaan, welke een christen

bij de toekomst des Heeren verwacht. Mij dunkt het zou het beste zijn voor een kind Gods om zoowel de courant als den Bijbel te lezen. De eerste zegt hem hoe verre het reeds met de vervulling der profetien gekomen is; de laatste ontdorrigt hem wat er nog gebeuren moet.

Met deze gedachten hield zich Elise bezig, terwijl zij in een hoek van den spoorwaggon gezeten was. Alles wat zij zag en hoorde was nieuw voor haar, en daar het nieuwe altijd den beschouwer belang inboezemt, spreekt het van zelf dat ook zij geene onverschillige daarbij bleef. Zij overlegde of deze dingen in haar harte en berekende waar deze op uitloopen moesten. Hoe meer achter de spoortrein vorderde, des te vuriger werd haar verlangen naar haren broeder. Nu kon zij in waarheid de uren tellen naar welker einde zij reeds ruim veertig jaren gewenscht had. Levendig van aard als zij was, kon zij niet lang rustig in haar hoekje blijven zitten, en zag zij wel tien — twintigmaal door het raampje, in de hoop iets aan den horizon te ontdekken, dat naar *Ilbenheim* geleek. Hare onrust werd gedurig grooter; somtijds scheen het haar toe alsof de wagen te langzaam voortging, en dat zij der-

halve een paar uren langer in den trein zou moeten zitten. Eensklaps maakte zich een angstig gevoel van haar meester. »Als er eens een ongeluk met den spoorwagen gebeurde!» dacht zij. »Als wij eens in eene rivier geworpen wierden!» Maar de menschen, die naast haar zaten en aan welke zij hare bezwaren had medegedeeld, stelden haar gerust. Dit hielp, en zachtjes zeide zij tot zich zelve: »des Heeren wil geschiede, Hij doe met mij naar Zijn welbehagen.» Nieuwe bekommering. »Heeft mijn broeder wel mijnen brief ontvangen, waarin ik hem mijne aankomst bericht heb? Zal hij zich aan het station bevinden? Als hij eens krank geworden is!» Haar hart begon feller en angstiger te kloppen. Zij kon het op hare plaats niet meer uithouden. Daar fluit de locomotief, en terwijl zij door het kleine glasruitje blikte, ziet zij . . . neen, zij kan het naauwelijks gelooven, zij moct zich de oogen afwischen, meenende dat zij geheel en al verduisterd waren, . . . zij ziet de welbekende bergen, die *Ibbenheim* omringen. Zij spant al hare zienskracht in, ja — zij zijn het. Daar ginds ligt de ruïne van het kasteel des hertogs, dat zij zoo dikwijls met haren broeder beklommen heeft; ginds . . .

maar wat is dat in de verte? Is er brand? Een groote rook gaat boven *Ilbenheim* op. Zij schrikt en schreeuwt. Men stelt haar gerust met te zeggen dat het fabrieken zijn, sedert de laatste tien jaren opgerigt. De locomotief fluit onophoudelijk voort. Elise kan geen oog van het voor haar liggende landschap afwenden, en gunt zich uauwelijks den tijd de tranen af te wisschen, die onophoudelijk langs hare wangen druppelen. Maar zou het *Ilbenheim* wel wezen? Heeft zij zich niet door hare zwakke oogen laten bedriegen? Alles toch is haar vreemd. Wel zijn het de bergen, wel staat daar ginds de ruïne, maar deze kunnen wel tot eene andere stad behooren. Waar is het oude tolhek, dat zij zoo dikwijls doorging? Waar staat de spinnerij, die zij menigmaal bezocht heeft. Niets ziet zij dan nieuwe, groote gebouwen . . . . . de locomotief fluit andermaal; langzaam vermindert de trein in zijne vaart en eindelijk staat hij stil.

Ilbenheim — drie minuten!” roept de conducteur.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Een wederzien na veertig jaar.

Elise kon van ontroering niet opstaan. Wel zag zij dat vele reizigers zich gereed maakten en zich haastten om den waggon uit te stappen, doch zij was als vastgenageld aan hare plaats, en werd zij eerst uit dien toestand opgewekt toen een harer medereizigers haar beduidde dat zij spoedig moest uitstappen, wjl anders de trein zich weder tot de voortzetting der reis in beweging zou zetten. Nu verliet zij den wagen, en het scheen alsof thans alle levenskracht bij haar teruggekeerd was. Met drift volgde zij den stroom der menigte, die het stationsgebouw binnendrongen en in hunne vaart gestuit werden door anderen, welke nog met den trein mede moesten. Elise's hart klopte hoorbaar, en zij zag naar alle kanten uit, daar zij in de meening verkeerde dat haar broeder haar uit de wachtkamer te gemoet was gegaan. Tot hare verwondering en teleurstelling zag zij hem niet onder de gaande en komende menschen. »Hij zal menschen in den winkel gehad hebben,» dacht zij, »die hem opgehouden hebben; maar hij zal wel dadelijk hier zijn, want ik ken zijne liefde tot mij.

Wie weet ook of hij niet reeds een uur te voren hier geweest en nu even naar buiten gegaan is. Het is ook mogelijk dat hij in de wachtkamer is. Ju, daar zal ik hem zeker vinden."

Zij trad met de passagiers de wachtkamer binnen; maar de wachtkamer werd zoo vol, dat zij moeite doen moest om zich staande te houden ten einde met de naar buiten stroomende menschen niet medegesleept te worden. Overal zocht zij met hare oogen, en zoo zij zich niet voor de menschen geschaamd had, zou zij wel hardop hebben willen roepen: »Mijn broeder, zie hier ben ik!" Eindelijk lichtte de wachtkamer op, en er bleven nog eenige menschen over, die oogenschijnlijk hier gekomen waren om reizigers af te halen. Het waren twee vrouwen, die hare mannen, — vier kinderen die hunnen vader, een paar soldaten die hunne krijgsmakkers verwachtten, maar teleurgesteld, straks de wachtkamer verlieten. Nog een paar oogenblikken, en Elise bevond zich alleen, of liever bijna alleen. Behalve den portier, waren er een paar conducteurs, die bij het buffet een glas bier dronken, en een zeker iemand, die zich naar een hoek der wachtkamer begaf en daar ging zitten. De locomotief floot; de beide conducteurs haastten

zich naar den trein, de portier sloot de deur, — en Elise . . . . .

Hoe was zij teleurgesteld!

Zij moest zich op eene bank nederzetten, om hare krachten te verzamelen. Veertig jaren had zij gewacht . . . . . en nog was hare liefde tot hem in niets verminderd; in tegendeel zij was toegenomen sedert zij de Bron der liefde had leeren kennen. Maar waarom was hij — haar broeder — haar niet te gemoet gegaan? En zoo hij verhinderd was geworden, waarom had hij niet iemand gezonden om haar af te halen, en naar het ouderlijke huis te geleiden? Deze teleurstelling smartte haar zoodanig, dat zij het aangezigt met hare handen bedekkende, groote tranen schreide.

»Ik zal hier blijven zitten,» zeide zij, »zoolang tot dat hij hier komt. Misschien heeft hij gedacht dat de trein een uur later aankomt. En als het maar om een uur te doen is, dan kan ik best dien tijd hier doorbrengen. Iemand, die veertig jaren gewacht heeft, zal zeker één uur niet te lang vallen.»

Maar hierin bedroog zij zich. Dat ééne uur viel haar ontzettend lang. Geen vijf minuten bleef zij op haren stoel zitten; telkens stond zij op en

tuurde door de glasruiten naar buiten, denkende dat haar broeder ieder oogenblik komen zou. Als zij van verre een man zag, van eene krachtige gestalte, en wiens schreden naar het stationsgebouw gerigt waren, dan klopte haar hart, en zij kon den uitroep niet weerhouden: »Dat is hij!» Maar teleurgesteld — en teleurgesteld nam zij hare plaats weder in, terwijl zij dan een medelijdenden blik rigtte op den persoon, die tegenover haar, bijna onbewegelijk, in een hoek zat. Het was een oud mannetje, krom gebogen van de gebreken der hooge jaren, en met beide handen leunende op een stok.

»Die arme ziel!» dacht Elise, »is gewis te laat gekomen om met den trein mede te gaan, en moet nu op den volgenden wachten. Ach, wie weet of hij ook niet te laat komt als de Bruidgom komt en de hemelsche deuren gesloten worden. Maar dan zal ook al het wachten vergeefs zijn. Arme man, ik heb medelijden met u. Doch niemand is er buiten ons hier; mij dunkt, ik moest hem eens toespreken. Dat zal mij den tijd verkorten en wie weet of ik niet iets goeds kan te weeg brengen.»

»Oude man!» zeide zij op zachten toon, terwijl zij naar hem toe ging.

Bij deze woorden hief de oude man het hoofd op, dat diep op den knop van zijn stok gebogen was, en liet Elise een gelaat zien dat geheel ontsteld was door groote likteekens van pokken.

»Oude man,» vervolgde Elise, die gelijk mijn lezer zich herinneren zal, zwak van oogen geworden was, »hoe zit gij hier zoo eenzaam en verlaten? Zijt gij te laat gekomen?»

»Neen,» antwoordde de oude man in afgebroken toon, »niet te laat, maar — waarschijnlijk — te vroeg. Reeds vier lange uren — ben ik hier.»

»En waarom?» vroeg Elise, die iets bijzonders aantrekkelijk in de stem van dezen grijsaard vond.

»Ik wacht — mijne zuster . . . .»

»Zonderling,» viel Elise hem in de rede, »ik wacht hier bijna een uur op eenen broeder, dien ik . . . .»

»Op eenen broeder?» stamelde de oude man, die moeite deed om op te staan, en haar aanzag. »Die stem, ik heb haar meer gehoord, maar dat is jaren — jaren lang geleden. En toch, — neen, ik bedrieg mij niet . . . . Zijt gij niet Elise . . . .?»

»Daniël! Mijn broeder!» riep de weduwe uit, ontroerd en verschrikt, daar zij geenzins in dien ouden, gebrekkigen man haren broeder had ver-

wacht. »Daniel, vind ik u zoo weer? Ach, wat zijt gij oud geworden! Ik kende u niet meer.»

En beiden omarmden elkander teederlijk, terwijl de ontroering hen langen tijd belette te spreken. »Elise,» zeide ten laatste Daniel Boukman, die den arm zijner zuster vatte en met haar de wachtkamer strompelend verliet. »Ruim veertig jaren geleden scheidden wij van elkander. Wij zijn beiden ouder geworden, maar toch gij vindt mij en ik vind u *nieuw*, niet waar?»

»O zeker, Daniel,» antwoordde zij, »de Heer zij daarvoor geloofd! Maar..... wat is dat?..... Gij brengt mij in eene geheel andere stad. Waar is die groote poort, die wij altijd door moesten als wij gingen wandelen?»

»Sedert twee jaren afgebroken,» sprak Daniel. »Toen de spoorweg kwam, werd al het oude weggenomen.»

»En waar is de winkel van den hoedenmaker, het huis des burgemeesters, de school, die ik vroeger bezocht? En die rij oude huisjes, ginds in de straat?»

»Alles afgebroken en vernieuwd. Al het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden. O, Elise, wat zal dat heerlijk zijn, als wij

eens te zamen het nieuwe Jeruzalem binnentreden, die stad toebereid als eene bruid, hebbende de heerlijkheid Gods, met haren hoogen muur van jaspis en hare poorten van paarden. Dan ook zullen wij zingen:

Paradijs, paradijs!
 Uwe vrucht is hemelspijs.
 Onder uwe levensboomen
 Zal 't ons zijn alsof wij droomen."

Intusschen waren zij langzaam voortgewandeld en bereikten zij eindelijk het marktplein, waar het ouderlijke huis van Daniel stond. Doch ook dit plein herkende Elise niet meer. De groote lindeboomen waren verdwenen, en men hoorde niet meer het luidruchtig gesjilp der musschen en spreeuwen, die hier hunne zamenkomst hielden.

»Ook *deze* weg," dacht Elise, »en in hunne plaats jeugdige stammen!"

Zij stond voor den kruidenierswinkel, die wel een weinig opgeknapt, maar toch in zijne oude gestalte gebleven was. Daar trad een nog ouder mannetje dan haar broeder haar te gemoet. Zij sloeg geen acht op hem, meenende dat het iemand was, die iets gekocht had.

»Kent gij Hein niet meer?» vroeg Daniel op den drie en zeventigjarigen grijsaard wijzende.

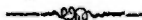
»Hein!» riep Elise uit, wie het voorkwam alsof zij zich in eene andere wereld bevond, »zijt gij het, Hein?»

En zij reikte hem hare hand, die zij hartelijk drukte, terwijl zij hem toefluisterde: »Hoe goed is de Heer, dat wij elkander nog eenmaal mogen zien aan deze zijde der eeuwigheid.»

»Ja,» antwoordde Hein. »De Heer is goed. Doch al hadden wij elkander *hier* niet weder gezien, zij, die kinderen Gods zijn, zullen elkander wedervinden onder de duizenden en tienduizenden, die om des Heeren troon staan, om in een ander, volkomen rein, heerlijk en nieuw ligchaam Hem eeuwig te loven.»

»Gij hebt gelijk, Hein,» zeide Daniel. »En wie weet hoe kort het nog duurt dat Hij komt, die, moge ook het gelaat des aardrijks veranderen en de mensch verouderen, eenmaal gezegd heeft: »Ziet, Ik maak alle dingen nieuw.» Voor Hem zullen zich alle vorsten nederbuigen, en hemel en aarde zullen eens zamenstemmen om Zijne majesteit te verheffen. Gelukkig hij, die tot de kinderen Gods behoort! Moge ook zijn hoofd ge-

bogen, zijn oog zwak zijn, de Heer zal van hem maken een wezen gelijk aan den Zone Gods, van Zijne gestalte, van Zijne Goddelijke natuur — en dáár bij Hem zal geen jammer, geen dood, geen smart, geen kommer zijn, maar eeuwig vrede en blijdschap.”

I N H O U D.

Bladz.

EERSTE HOOFDSTUK.

Waarin de lezer met een zonderling gebruik wordt bekend gemaakt . . . . . 1.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Waarin wordt verhaald welk gebruik men van sommige gelijkenissen maakt, en hoe men hier en daar bruiloft viert. 7.

DERDE HOOFDSTUK.

Waarin onder anderen ook gesproken wordt van eene oude vrouw, die bezig is met potten . . . . . 24.

VIERDE HOOFDSTUK.

Waarin de lezer bemerken zal dat er menschen zijn, die op Hein gelijken . . . . . 33.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Waaruit men vermeent dat de dood altijd een onaangename gast is . . . . . 39.

ZESDE HOOFDSTUK.

Waaruit het duidelijk blijkt dat eene pokkenepidemie toch
ergens goed voor is . . . . . 46.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Waarin de wensch van Hein in vervulling begint te komen. . . 56.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Waarin een zeker iemand eene eerste spoorreis maakt . . . 65.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Een wederzien na veertig jaar . . . . . 74.

W. J. G. van der

